

HRVATSKI *glasnik*

Godina XX, broj 47

25. studenoga 2010.

cijena 100 Ft

Baština, prilog
Hrvatskoga glasnika

- I. Pomurski Hrvati
- II. Crstice iz povijesti pomurskih naselja
- III. Govor pomurskih Hrvata
- IV. Narodna nošnja pomurskih Hrvata

Foto: Bernadet Blazélin

Državni Dan Hrvata održan je 20. studenoga u Keresturu

„Duhovna građevina” samobitnosti gradi se na jeziku

Na državnom Danu Hrvata u Keresturu pročitano je pismo predsjednika R. Mađarske dr. Pála Schmitta, u čijim je rečenicama sažeta bit pripadnosti manjinskoj zajednici: „Duhovna građevina” samobitnosti gradi se na zajedničkome materinskom jeziku, na zajedničkoj kulturi i tradicijama...”. Nacionalna se obilježja dopune bojama, ukusima i jakosti u cjelokupnoj zajednici tek tada ako se očuvaju u svakodnevici kulture življenja. Ako kultura nije prazna, ako se ona u vlasništvu ne čuva samo za praznike u nekoj svečanoj odjeći.

Ove bi tri rečenice mogle biti polazne točke očuvanja našega identiteta.

Na što se gradi identitet? Na prvome je mjestu jezik, zatim kultura i tradicija. Kako stojimo s time? Predsjednik HDS-a se u svom svečanom govoru zapitao kako očuvati materinski jezik kada naši mladi još ni Očenaš ne znaju na materinskom jeziku. Poznato je da je učenje materinskog jezika u zadnje vrijeme preuzela škola, a očito da taj zadatak ne može savladati. Ako dijete kod kuće ne čuje materinsku riječ, teško će ga savladati. Ako je to tako, onda mislim da su problemi veliki, jer po mojim iskustvima mali broj roditelja govori sa svojom djecom na hrvatskom jeziku, a ovamo, nažalost, spadaju i oni koji rade na manjinskom polju, koji su nam zastupnici, predsjednici, da ne nabrajam dalje. No spas ipak vidim u tome ako svoje dijete upišu u neku od naših dvojezičnih škola, jer te su nam ustanove kao naše obitelji i, hvala bogu, u njima je u velikom dijelu nazočna hrvatska riječ, ali ipak bi najbolje bilo da se taj jezik rabi i u svakodnevnom životu, da se očuvaju u svakodnevici kulture življenja, kako reče predsjednik Schmitt. Za to bi nam trebali biti osigurani i uvjeti, npr. u uredima, barem u uredima mjesnih samouprava da rade osobe koje govore hrvatski, da se prilikom izbora u hrvatskim naseljima daje prednost hrvatskim načelnicima, da na čelo hrvatskih ustanova imaju prednost pripadnici naše manjine i da oni dobro govore hrvatski jezik, da svoje zapisnike sa sjednica možemo predati i na hrvatskome jeziku, jer tko ima danas vremena da to poslije još prevodi na mađarski. Da bi se to osiguralo, naravno, trebaju takvi stručnjaci koji dobro poznaju hrvatski jezik, ali su i osviješteni Hrvati, a ako to imamo, onda možemo zatražiti od države da se osiguraju mjesta za njih upravo zbog prije navedenih razloga. Da se kultura ne čuva samo za praznike, trebaju nam svakodnevni uvjeti uporabe jezika, radna mjesta preko kojih se rabi manjinski jezik, hrvatski svećenici, i da ih ne premještaju u mađarska sela, jaki hrvatski mediji. Jezici ne izumiru zbog smrti njihovih govornika, nego zbog toga što se govornici počinju koristiti drugim jezikom. Za život i ostanak jezika od izrazite je važnosti da se u obitelji, školi, na ulici, u dućanu govori hrvatski, upravo zbog toga mi je drago što su na Hrvatskom danu odličja dodijeljena trima učiteljicama, a jednako tako mi je drago što su u Sumartonu na Martinje dodijelili priznanje mještani, koji je trgovac i u svom dućanu s kupcima uvijek govori na hrvatskome jeziku. Upravo u tom slučaju radi se o svakodnevici i ako ima Hrvata koji govore hrvatski jezik, naša kultura neće biti prazna slika Hrvata u svečanoj odjeći.

Bernadeta Blažetin

„Glasnikov tjedan”

Jezik se uči pameću, ali se voli srcem, kazao je grof Janko Drašković u vremenima kada je hrvatskom jeziku trebalo izboriti mjesto u zagrebačkim salonima. Hrvatski književnik Miroslav Krleža pak kazao je „boriti se perom spada u najveća junaštva”. Dragi moji, znam kako ćete se složiti s rečenim i napisanim jer vas je život i sredina naučila na primjerima.

Kako su pomurski Hrvati uspjeli sačuvati svoj materinski jezik, svjedočio je i program ovogodišnjeg Dana Hrvata u Keresturu. Domaćini, Zalska regija, priredila je scenski prikaz, kazališnu predstavu, uz naratora, priču i pjesmu koja se rijetko viđa s „kaj” u svim izričajima, pokazujući kako su oni ponosni „kraboti” i koliko je milozvučan njihov hrvatski govor. Ako je i bilo onih u gledalištu koji ih nisu razumjeli, onda oni ne vladaju dobro hrvatskim jezikom, pa moraju uložiti daljnje napore za njegovo savladavanje. Ne sjećam se kada sam na pozornici vidjela toliko kajkavskog ponosa. Došlo je vrijeme i za njega. Nadamo se kako to vrijeme nije rezervirano tek za pozornicu te kako jezik još živi u kućama i na ulicama, u obiteljima, kako svoju djecu pomurski Hrvati odgajaju u hrvatskom duhu. Čula sam već više puta od dužnosnika, djelatnika hrvatskih ustanova kako se međusobno mađara.

Najteže mi pada kada to čine oni koji po prirodi stvari ne bi trebali mađarati, jer za to primaju i plaću. I to čine pred našom djecom, učenicima, pred gledateljima, posjetiteljima Dana Hrvata. Rekoše mi u Keresturu kako se ne radujem Danu jer sam

primijetila kako je propust bio ne prevoditi govore mađarskih govornika na hrvatski i hrvatskih na mađarski (ako je potrebno). Pa i pismo predsjednika Republike Mađarske rado bih čula s pozornice Dana Hrvata pročitano na hrvatskom jeziku, naravno, nakon što je prevedeno. Zar doista mislimo, ako ne pridajemo važnost hrvatskom jeziku u takvim prilikama, da će to učiniti netko drugi umjesto nas? Čime da se borimo mi novinari? Perom?!?! Nije ono dovoljno u svim situacijama. Za borbu perom potrebna je sloboda medija, pa i manjinskih medija. Za njenu slobodu treba se izboriti zajednica, politika vodstva zajednice kojoj ti isti mediji, medij pripada. Nju ne osiguravaju novinari i urednici koji su u svakodnevnom poslu itekako podložni samokontroli u danim društvenim i političkim prilikama i strukturalnim okvirima djelovanja. Na sjednici Skupštine HDS-a postavilo se pitanje slobode i cenzure u Hrvatskom glasniku (u svezi s pismom čitatelja), tjedniku čiji su vlasnici Savez Hrvata u Mađarskoj i Hrvatska državna samouprava, a koji se financira potporom iz državnog proračuna Republike Mađarske. Postskriptum: Glede poslanih pisama na adresu uredništva koja spadaju u kategoriju pisama čitatelja, pridržava se pravo njihova objavljivanja ili neobjavljivanja, kao i mogući termin objavljivanja istih ako ona svojim sadržajem ne remete javni moral i ne sadrže elemente klevete.

Branka Pavić Blažetin

Natječaj za stipendiju srednjoškolcima i studentima

Hrvatska samouprava grada Budimpešte raspisuje natječaj za stipendiju srednjoškolcima i studentima.

Za stipendiju se mogu natjecati srednjoškolci i studenti hrvatskog podrijetla.

Uvjeti:

- dobar uspjeh u učenju
- aktivno sudjelovanje u životu hrvatske zajednice.

Zainteresirani kandidati trebaju do 3. prosinca 2010. dostaviti ove dokumente:

- molbu na hrvatskom jeziku
- životopis na hrvatskom jeziku
- potvrdu o upisanoj godini ili semestru
- potvrdu razrednika ili hrvatske samouprave
- prijepis ocjena položenih ispita.

Molim Vas da dokumente pošaljete na adresu: Fővárosi Horvát Önkormányzat, 1089 Budapest, Bíró Lajos u. 24.

Osoba za kontakt: Sanda Péntek,

tel.: 06 30 3154413, e-mail: hr.sam.bp@gmail.com

DRŽAVNI DAN HRVATA U POMURJU

„Najdraža riječ je ovdje KAJ“

Pod pokroviteljstvom Ive Josipovića, predsjednika Republike Hrvatske, i Pála Schmitta, predsjednika Republike Mađarske, u suorganizaciji Hrvatske državne samouprave i Saveza Hrvata u Mađarskoj, u subotu, 20. studenoga, u pomurskom Keresturu priređen je tradicionalni državni Dan Hrvata na koji su stigli Hrvati iz svih naših regija u Mađarskoj. Program Dana odvijao se već po tradicionalnom scenariju, u 15 sati je počela misa na hrvatskom jeziku u mjesnoj crkvi Sv. Križa, nastavljao se otvaranjem izložbe u domu kulture u 17 sati te svečanim otvorenjem Dana, dodjeljivanjem odličja i kulturnim programom u novoj športskoj dvorani, s početkom u 18 sati.

Misa u crkvi Sv. Križa

Gosti iz raznih krajeva okupljali su se kod doma kulture i krenula je procesija s križem prema mjesnoj crkvi u pratnji Puhačkog orkestra iz Letinje (dirigent Stjepan Prosenjak), keresturskih Zrinskih kadeta te ostalih sudionika i gostiju, želeći organizatori i time stvoriti svečaniji ugođaj.

Misno slavlje na hrvatskome jeziku predvodio je Blaž Horvat, rektor varaždinske katedrale (pomurski Hrvati nemaju hrvatskoga svećenika), koji je uvijek u pomoći pomurskim Hrvatima pri održavanju misa na njihovu materinskom jeziku, a njemu se pridružio i mjesni župnik Robert Pogar. Dan uoči posljednje nedjelje u crkvenoj godini uvijek se slavi blagdan Krista kralja, rektor je u svojoj propovijedi pozvao vjernike da se približe kraljevstvu Božjemu već na zemlji, slušajući ono na što nas Božja riječ uči. «Hrvatski narod nosi naslov Isusa Krista već od sedmog stoljeća. Narod koji čuva svoje, koji čuva najveće vrednote koje mu je Bog dao, a to je život, naš jezik, to su naši običaji po kojima se mi prepoznavamo, ne može se stidjeti ni pred kim» – kazao je rektor Blaž Horvat. Misno su slavlje s vjerskim pjesmama pratili zborovi iz Petribe i Serdahela.

Misno slavlje na hrvatskome jeziku predvodio je Blaž Horvat, rektor varaždinske katedrale

Izložba „Tu kre naše stare Mure“

Sam naslov izložbe ukazuje na sadržaj, koji je osmišljen da se predstavi regija od «mozaika» očuvanih tradicija i suvremenih nastojanja. Stjepan Turul, predsjednik serdahelskog HMS-a, prilikom predstavljanja izložbe ukazao je na to i u svome govoru započevši kajkavskim dijalektom govoreći kratko o nekadašnjim vremenima pomurskih Hrvata: „V takvem smo krajo, med takvem sveto, gde je, kak i pesnik veli, najlepša reč KAJ i najlepše ime Štef, gde je svet i negda i den-denes puno delal, a malo si mogel preskrbite, čuval svojo vero kam bi se mogel skrite k svojem angelekam i svemu božeko. V celem življenjo drugo neje imel samo skile i karibde, brige i betege, kratak život i vekovečno smrt, ali je ran te svet bil naveke kak cvet jabučne, trpel toče i dežde, vetre i vihere i vupijal vu sebe sonce, zvelkel vun 'zemle so jakost, sam zato kaj bi mogel plod rodite, svojo familijo, svojo družino koja mu je bila velka radost, al za koju je fnogo i trpel, da bi mogel tu družino vdržavate i prehranite“, zatim prelazeći postupno na standardni jezik, u sadašnjost. Izložbu su uredile Ljubica Doboš Siladi i Jelica Doboš Gujaš u prostorijama i predvorju doma kulture, a prilikom otvorenja dali su

kratak program pjevači iz Serdahela i Pustare, te učenice Osnovne škole „Katarina Zrinski“ iz Serdahela. U izložbenoj su dvorani mjesto dobili djela Drvorezbarske i likovne kolonije

iz Sumartona s tematikom pomurskoga pejzaža, te male plastike modernijega stila, osobujno izrađene posude i suveniri Edite Hermann, umjetnice lončarstva iz Kerestura (lončarstvo je izučila u Kapošvaru), tkanine Jelice Doboš Gujaš iz Serdahela, te djela mlade umjetnice dizajnerice keramike i stakla Csilla Szilágyi iz Mlinaraca. Csilla je diplomirala na Akademiji primijenjenih umjetnosti Moholy-Nagy u Budimpešti, imala je izložbe u Pragu, bila je sudionicom festivala umjetnina od stakla, imala je izložbe u Mađarskoj te izvan granice u Italiji i Poljskoj, izrađuje razne instalacije, staklene pregrade, zdjele i nakit. Radi kao slobodna umjetnica. U predvorju doma kulture znatiželjnici su se mogli upoznati s običajima toga kraja, u podlozi mogli su pratiti fotografije Stjepana Doboša, Bernadete Blažetin pod naslovom „S fotoaparatom kroz naš kraj”. Za stare kućanske predmete potrudio se sakupljač Zoltan Markač, a za izložbu «Povijest međimurskog konja» pobrinuo se Stjepan Horvat, vrsni znalac povijesti i veliki zagovaratelj zaštite međimurskog konja. Kulinarskim specijalitetima, gibanicom, mazanicom, zlevankom, kalamperčicom, žgancima, zdignjenim testom, kolačima, kuržnačom ugodno su nas iznenadile vrsne domačice iz Serdahela, Sumartona, Pustare, Mlinaraca, Petribe, Kerestura i Kaniže, a za dobru kapljicu su se skrbili vinari Udruge ljubitelja vina iz Sumartona.

Svečano otvorenje i pozdravni govori na Danu Hrvata

Svečano otvorenje Dana Hrvata započelo je ulaskom zrinskih kadeta sa zastavama R. Mađarske i R. Hrvatske te izvedbom himni letinjskih puhača. Ivan Gugan, voditelj programa, u ime Hrvatske državne samouprave i Saveza Hrvata u Mađarskoj srdačno je pozdra-

Pjevači iz Serdahela i Pustare

vio nazočne, među njima predstavnike diplomatskih službi R. Hrvatske, predstavnike Vlade R. Mađarske, predsjednike državnih manjinskih samouprava, članove Savezova Zemaljskog odbora, predsjednike hrvatskih mjesnih samouprava i sve ostale.

Zatim se **Lajoš Pavlic, načelnik** sela Kerestura, u ime domaćina obratio uzvanicima. Žitelji Kerestura vrlo su ponosni što se u njihovom selu priređuje takva prelijepa svečanost, kazao je načelnik, i nadaju se da će se svi dobro osjećati. Pomurski Hrvati tijekom Dana Hrvata žele potvrditi svoju opstojnost, predstaviti svoju osobnost, a i sličnost s Hrvatima drugih krajeva. Pozdravne riječi predsjednika Republike Hrvatske Ive Josipovića prenio nam je **Vladimir Lončarević, pomoćnik savjetnika predsjednika Republike Hrvatske za pitanja političkog sustava**. Predstavnik matične nam domovine tijekom razgovora s predstavnicima hrvatske manjine u Mađarskoj stekao je vrlo pozitivan dojam,

upoznao se s dostignućima i čestitao na tome. Istaknuo je da su Hrvatska i Mađarska vezane dugom prošlošću i sada možemo govoriti o vrlo dobrim odnosima. Hrvatska se nada da će uskoro moći postati članicom Europske Unije, tada će granice, koje sada još postoje, nestati i suradnja će biti još bolja.

Pozdravne je riječi uputio u pismu **predsjednik R. Mađarske dr. Pál Schmitt**; pročitao ga je Ivan Gugan na mađarskome jeziku.

Iz pisma Pála Schmitta

Najveće blago za nacionalnu zajednicu jest očuvanje identiteta. „Duhovna građevina” samobitnosti gradi se na zajedničkome materinskom jeziku, na zajedničkoj kulturi i tradicijama. Onaj tko nije načisto tko su mu bili preci, kakav su mu život ostavili, u čemu su se razlikovali od drugih, onomu je teško pronaći svoje mjesto u svijetu i lako izgubi svoju zajednicu kojoj pripada od svog rođenja. Hrvati u Mađarskoj to točno znaju, stoga iz godine u godinu, a i zbog radosti susretanja, na Danu Hrvata jačaju svoju nacionalnu samosvijest.

Nacionalna se obilježja dopune bojama, ukusima i jakosti u cjelokupnoj zajednici tek tada ako se očuvaju u svakodnevici kulture življenja. Ako kultura nije prazna, ako se ona u vlasništvu ne čuva samo za praznike u nekoj svečanoj odjeći.

Mađarska je zajedno s narodnostima postala država koja jest. U tu zajedničku državu svoju kulturu nisu nosili u torbama, nego u svojoj humanosti, ponašanju, svjetonazoru i vrijednostima.

Mađarska potrebuje Hrvate, hrvatski jezik i njihov način razmišljanja! Većinskom narodu od manjina naučeni vidokrug i predana tradicija može stvoriti samo dobra.

Antal Paulik, zamjenik pročelnika Glavnog odjela za veze s manjinama u Ministarstvu uprave i pravosuđa, također je

Zrinski kadeti iz Kerestura

uputio pozdravne riječi i čestitao prigodom Dana Hrvata. Prenio je nekoliko informacija o nastojanjima mađarske vlade, želeći pravedniju podjelu potpore za manjine, naime ispostavilo se da sadašnji manjinski zakon ipak ne uspijeva isključiti tzv. etnobiznis. To dokazuju utemeljenja manjinskih samouprava ondje gdje prema popisu pučanstva nema nijednog pripadnika manjine. Vladin je cilj da potpora bude ciljana, da odista stigne do manjina.

Mišo Hepp, predsjednik HDS-a

Nazočnima se obratio **Mišo Hepp, predsjednik Hrvatske državne samouprave**, koji je približavanjem kraja mandata sadašnjeg saziva krovne organizacije sazeo njezino djelovanje, spomenuvši među inima najistaknutije događaje: otvorenje Muzeja sakralne umjetnosti Hrvata u Mađarskoj u Prisiški, Osnovnu školu, vrtić i učenički dom u Santovu koja je preuzela ulogu mjesne škole, kojom se otvorila i mogućnost izgradnje novog učeničkog doma. Očekuje se obećana pomoć od mađarske i hrvatske vlade. Mađarska ju je vlada dala, a čeka se očitovanje hrvatske strane. Hrvatski klub „Augusta Šenoa“ vraćen je u vlasništvo Hrvata i sada obnovljeno služi hrvatskoj zajednici, kao i Znanstvenom zavodu Hrvata u Mađarskoj. Zadnje dvije godine uklonjeni su nedostaci u izgradnji Kulturno-prosvjetnog centra i odmarališta u Vlašićima na otoku Pagu.

Đuso Dudaš nagrađen je za istaknutu djelatnost na području hrvatskoga društveno-političkog života u Mađarskoj

Informativno-izdavački i kulturni centar Croatica u Budimpešti preselio se u svoju novu zgradu, gdje su uvjeti znatno bolji. Osim tiskanja Hrvatskoga glasnika, tjednika Hrvata u Mađarskoj, ovdje se tiskaju udžbenici, ne samo naši nego i drugih manjina, lijepa književnost, ovdje se objavljuju još i CD-i i DVD-i naših društava. U okvirima Croatice djeluje i Internetski radio Croatica koji se čuje u cijelome svijetu i širi vijesti o Hrvatima u Mađarskoj. U novoj zgradi ima sjedište Savez Hrvata u Mađarskoj i ondje se mogu okupljati budimpeštanski Hrvati. Predsjednik je spomenuo i teškoće naše zajednice, među njima probleme u odnosima

s matičnom domovinom i probleme u svezi s očuvanjem manjinskoga jezika:

Iz govora Miše Heppa:

Kada dolaze delegacije iz Hrvatske, ne pitaju kakav stav da imaju prema mađarskim partnerima po pitanjima koja su za nas važna.

Sastanci s nama su vrlo kratki i protokolarni, ili nemaju vremena za nas. Nemamo kome reći kada nam smanjuju glavarine u školama, ili da su veliki problemi svake godine kod upisa naših studenata u pradolovini, a kad urgiramo kod Biskupske konferencije da je neki biskup opet premjestio svećenika koji zna služiti misu na hrvatskom jeziku u mađarsko naselje, a stavio Mađara u našu župu, onda kažu da to mi sami riješimo jer oni se ne smiju miješati u tuđe poslove. Mi nemamo hrvatske župe kao što to imaju Hrvati diljem svijeta, mi samo imamo mali

Ljubica Doboš Szilágyi nagrađena je za istaknutu djelatnost na području hrvatskog odgoja i obrazovanja u Mađarskoj

Uime Koljnofskog hrvatskog društva nagradu za istaknutu djelatnost na području hrvatske kulture u Mađarskoj preuzeo je predsjednik Franjo Grubić. Uime Tamburaškog orkestra Bačka nagradu za hrvatsku mladež u Mađarskoj preuzeo je voditelj orkestra Erhard Bende, Darinka Orčik nagrađena je nagradom za hrvatsku mladež u Mađarskoj. Savez Hrvata u Mađarskoj dodijelio je nagradu Anici Popović Biczák za istaknutu djelatnost na području hrvatskoga školstva u Mađarskoj, Katici Salai za istaknutu djelatnost na području hrvatskoga školstva u Mađarskoj

broj svećenika koji ne stignu svakamo, osobito onda kada ih još i premještaju. A kako očuvati materinski jezik kada naši mladi još ni Očenaš ne znaju na materinskom jeziku. Poznato je da je učenje materinskog jezika u zadnje vrijeme preuzela škola, a očito da taj zadatak ne može savladati. Ako dijete kod kuće ne čuje materinsku riječ, teško će ga savladati. Hvala bogu, obitelji koje daju do sebe, nastoje da im se djeca ili unuci koriste hrvatskim jezikom, jer oni će imati i identitet, i njih ćete vidjeti najčešće u folkloru, zborovima itd. Diplomatska predstavništva, Veleposlanstvo u Budimpešti i Generalni konzulat u Pečuhu stvarno su nam na usluzi po svim pitanjima kojima im se obraćamo, nazočni su na svim našim priredbama, a i oni često organiziraju razne događaje, međutim činjenica je da mlinovi u matici vrlo sporo melju. Najbolju suradnju smo oduvijek imali s Ministarstvom vanjskih poslova i europskih integracija, koja suradnja se najviše očitovala preko diplomatskih predstavništava i preko Mješovitoga međuvladina odbora. S Ministarstvom znanosti i školstva suradnja je u vezi

sa stipendistima, što je uvijek problematično. S Ministarstvom kulture ove je godine suradnja bila dobra, a to najviše u projektu Pečuh – europska prijestolnica kulture. S Maticom hrvatskom, iako i u Budimpešti i u Pečuhu postoji ogranak, suradnja je baš simbolična, a s ograncima u Vinkovcima i u Osijeku izvanredno je dobra. S Hrvatskom maticom iseljenika, ustanovom koja bi nam možda najviše mogla pomoći, nema sredstava za održavanje veza, barem nam se tako čini. Do prije godinu dana naša školska djeca mogla su ići na Malu školu hrvatskog jezika, ili folklorišti na izradu narodnih nošnji, ili Školu hrvatskog folkloru, i to je prestalo. Unatoč problemima predsjednik ne sumnja u jedinstvo zajednice: Dobra suradnja HDS-a i SHM-a očitovale se i u izornoj proceduri te u djelovanju i višegodišnjoj suradnji dviju organizacija, čiji su interesi isti. Mislim da nije upitno jedinstvo Hrvata u Mađarskoj jer interesi su nam isti, a normalno da trebaju se uvažavati sve specifičnosti koje postoje u šest županija i u glavnome gradu. Trebamo biti sigurni da bez institucionalne pozadine, prije svega školstva, dobro poznavanje jezika i dobrih stručnjaka nemamo šansu za opstanak. Za to trebamo hrabrosti, čvrste volje i trebamo imati viziju budućnosti. Za sve ovo želim svima nama dobro zdravlje, odlučnost, vjeru u budućnost i jedinstvo u razmišljanju, neka nas Bog poživi!

Joso Ostrogonac, predsjednik civilne krovne organizacije Hrvata, **Saveza Hrvata u Mađarskoj**, također se obratio uzvanicima. Prisjetio se utemeljenja Saveza, koji je upravo ove godine slavio dvadesetu obljetnicu svoga postojanja. Ukratko je spomenuo djelovanje organizacije koja se borila da se u Budimpešti izgradi Kulturno-prosvjetni centar, da se pokrene samostalan hrvatski tisak, hrvatsko kazalište, pa se 1994. g. utemeljila prva Hrvatska državna samouprava s političkom potporom Saveza Hrvata u Mađarskoj. Predsjednik je zahvalio onima koji su u tim nastojanjima pomogli te pozvao nazočne da se učlane u Savez.

Joso Ostrogonac, predsjednik Saveza Hrvata u Mađarskoj

Iz govora Jose Ostrogonca:
U svemu tome ne bismo bili uspješni da nije bilo i da nema i sada odanih ljudi, svjesnih i nesebičnih, bogatim nacionalnim duhom nadahnutih pojedinaca, stručnjaka koji su i u najtežim trenucima znali naći putove iz krize, odrediti nove staze djelovanja. Mnogi već nisu među nama, a neki su otišli tako da smo im zaboravili reći HVALA!
Sad nam je zadatak da se dobro pripremimo na sljedeće izbore koji će biti 9. siječnja 2011. Vjerojatno vam je poznato da će samo Savez imati svoju državnu listu jer smo na zadnjoj sjednici Zemaškog odbora kompromisom riješili pitanje budućih zastupnika koji će biti članovi nove državne samouprave Hrvata.

Dodjela odličja Hrvatske državne samouprave i Saveza Hrvata u Mađarskoj

Odličja su uručili Mišo Hepp i Joso Ostrogonac, predsjednici Hrvatske državne samouprave i Saveza Hrvata u Mađarskoj. Hrvatska državna samouprava dodijelila je nagradu **Ljubici Doboš Szilágyi** za istaknutu djelatnost na području hrvatskog odgoja i obrazovanja u Mađarskoj, **Đusi Dudašu** za istaknutu djelatnost na području hrvatskoga društveno-političkog života u Mađarskoj, **Koljnofskom hrvatskom društvu** za istaknutu djelatnost na području hrvatske kulture u Mađarskoj, **Tamburaškom orkestru Bačka** Nagradu za hrvatsku mladež u Mađarskoj, **Darinki Orčik**

Nagradu za hrvatsku mladež u Mađarskoj. Savez Hrvata u Mađarskoj dodijelio je nagradu **Đuri Jakšiću** za istaknutu djelatnost na području hrvatske kulture i folkloru u Mađarskoj, **Anici Popović Biczák** za istaknutu djelatnost na području hrvatskoga školstva u Mađarskoj, **Katici Salai** za istaknutu djelatnost na području hrvatskoga školstva u Mađarskoj.

Kulturni program pomurskih Hrvata – Saka kita vehne ka korena nema

„Mura, Mura, gliboka si voda ti” – započeli su tamburaši iz Kerestura, Sumartona i Kaniže (dirigent Žolt Trojko) s melodijom koja se u pozadini više puta vraćala, zatim se oglasila pjesma „Pomurje” Stipana Blažetina u interpretaciji Karla Kóvágóa i krenula je „prepovetka” koju je „prepovedala” dr. Erika Rac na kajkavskome narječju, a na pozornici se razvila priča: „Ako se da v životu zapitamo kaj je najlepše, brš bi rekli si: protuletije. Koje dojde stiha z blagem vetrekom. Diši kak fíjolica, popevle kak tičeki. Den za dnevom se nam je lepše od mladosti, veselija i sreče. Naša prepovetka se ovak hapi: Lepo se zmisli ti Vuzma da su Marica i Đurek bili išče mali. Vek su skupa bili, za rokice su se držali i puno smejali.”

Proljeće su dočarali prigodnim pjesmama „Protuletje se otpira” zborovi iz Kerestura i Sepetnika te šaranjem pisanica, a dječica iz Fičehaza i Kerestura igrala se „koca” i „Atko matko”, naravno, Marica (Melita Kuzma) i Đurek (Goran Gujaš) uvijek su se zajedno igrali. Došlo je ljeto sa sumartonskim kosačima i pobiračima, pa je stigla Marica, koja je svome dragom nosila objed. Kada se žetva završila, bilo je veselja, glazba sumartonskih tamburaša i plesača s međimurskim i pomurskim plesovima zagrijala je pozornicu. Poslije vrućeg ljeta došla je jesen s „popevkom”

Dr. Erika Rac je „prepovedala”

*Djelić iz bogatog kulturnog programa,
Saka kita vehne ka korena nema*

„Stara gora, nigdar nisi sama”, pa su gledatelji stigli u podrum na kušanje vina i na veselje. Petripčani i Mlinarčani dočarali su pravi ugođaj nekadašnjeg života „gorica”. Naravno, usput se razvila prava ljubav među Marijom i Đurekom, kako bi se na posljednjoj sceni sve to završilo veselim svadbenim običajima od prosidbe do završnoga plesa. Svadbeni su običaj uvježbali članovi kniškoga kulturnog društva. Na kraju scene u sveopće veselje pozvana je i publika na valcer. Cijeli se kulturni program odvijao na kajkavskom narječju jer „najdraža riječ je ovdje KAJ”. Scenarij su osmislile Marija Hranjec i dr. Erika Rac, a pozornicu je uredila Jelica Doboš Gujaš.

Na kraju programa predsjednik HDS-a s kitom cvijeća zahvalio je domaćinima na uloženom radu: Anici Kovač, predsjednici keresturske Hrvatske manjinske samouprave i ravnateljici tamošnje škole, dr. Eriki Rac i Jelici Doboš Gujaš, a Ladislav Gujaš, predsjednik Društva Horvata kre Mure, zahvalio

je Mariji Hranjec koja je pomogla u sastavljanju scenarija. Program se nastavljao druženjem uz glazbu tamburaša „Sumartonskih lepih dečaka”. Povodom Dana Hrvata Hrvatski glasnik objavio je posebno izdanje o pomurskim Hrvatima.

beta

Obavijest

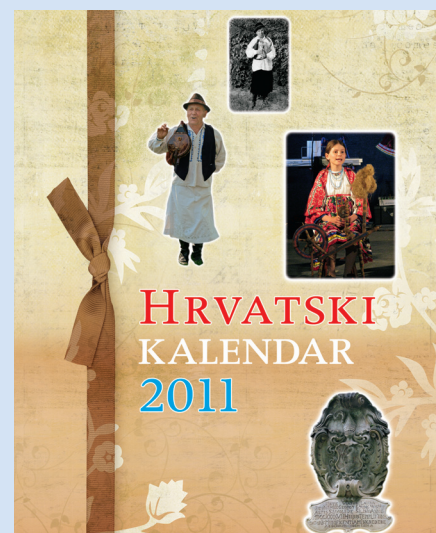
Obavještavamo sve čitatelje Hrvatskoga glasnika, sve zainteresirane, kako uskoro izlazi iz tiska Hrvatski kalendar 2011. godine. Na dvjestotinjak stranica, upoznajemo Vas s prošlošću, sadašnjošću i budućnošću hrvatske zjednice u Mađarskoj. Šenaest stranica fotografija u boji, samdesetak stranica crno bijelih fotografija, niz zanimljivih napisa kulturnog, vjerskog, povijesnog, jezikoslovnog i inog sadržaja. Naručite Hrvatski kalendar 2011, najtražnije izdanje kod Hrvata u Mađarskoj. Cijena: 600 forinti. Adresa: Croatica Nonprofit Kft., 1065 Budapest, Nagymező u. 68, faks: 36 1 269 2811,

e-mail: croatia@croatia.hu,

www.croatia.hu

Branka Pavić Blažetin,

urednica Hrvatskoga kalendara 2011

BUDIMPEŠTA – Hrvatski umjetnički plesni ansambl Luč u subotu, 27. studenoga, s početkom u 17 sati, u Budai Vigadóu (Budimpešta I, Corvinov trg 8) priređuje proslavu 50. obljetnice djelovanja. Uz plesne koreografije s naslovom Bilo ih je devetoro, Parizova jabuka, Geme – mediteranski plesovi, Nebeski znak, Laziko, Carmina Burana, u program su uvršteni i folklorni ostvaraji Baranjski šokački plesovi, Plešu zvijezde, Bunjevačka svita. Urednik i koreograf večeri je Antun Kričković, a umjetnički suradnik i kostimograf Marija Silčanov Kričković.

PEČUH – Zajednička plesačnica orkestara Baranja i Vizin bit će se 26. studenoga 2010. od 19.30 u Klubu 74. (Pečuh, Ulica légszergyár 18).

PEČUH – Dana 27. studenoga 2010. u Đukiću će se održati završnica cjelodanjsnjega programa „KápolNapok”. U 10 sati počinje zahvalnica, koju predvodi svećenik Gábor Takáts, a nakon toga će Ženski pjevački zbor Augusta Šenoe održati kratak koncert adventskih i božićnih pjesama u pratnji Orkestra Vizin.

U spomen santovačkom učitelju

Stipan Sabovljević

(1926–2010)

Nakon duge i teške bolesti, ali naglo, u subotu, 20. studenog, u 84. godini preminuo je umirovljeni santovački učitelj Stipan Sabovljević, dugogodišnji ravnatelj santovačke hrvatske škole, istaknuti društveni i kulturni djelatnik, predstavnik prvih naraštaja naših narodnih učitelja koji su nakon 1946. organiziravši hrvatske škole u našim naseljima, postavili temelje hrvatskoga školstva u Mađarskoj.

Rođen je 11. siječnja 1926. godine u Santovu, u ratarskoj obitelji. Osnovnu je školu završio u Santovu, a kao 21-godišnji mladić, u jesen 1947. godine upisuje se na tromjesečni učiteljski tečaj u Pečuhu. Nakon njegova završetka, kao pomoćni učitelj, početkom 1948. zapošljava se na Mohačkom otoku u Jeluždi (Élesd), tada salašarskome hrvatskom naselju, gdje radi do 1951. godine. Iste godine svoje školovanje započeto 1948. godine je završio, pohađajući dopisno učiteljsku školu u Pečuhu, a zatim u Budimpešti. Međuvremeno je nakratko učiteljevao i u Bikiću, a zatim biva premješten, opet nakratko, u Jeluždu i Mohač gdje radi do 1954. godine, kada postaje stručnim učiteljem.

U to vrijeme, početkom 1950-ih godina Stipan Sabovljević postaje i nadzornikom za naše škole u Baranji, Šomođu i Zali, pri narodnosnom odjelu Ministarstva prosvjete.

Nakon Mohača, u rujnu 1954. vraća se u rodno Santovo, a u santovačkoj školi radi sve do svog umirovljenja 1986. godine. Razdoblje u kojem je od 1961. do 1976. bio ravnateljem škole, obilježeno je uvođenjem dvojezične nastave u naše škole, koje ni roditelji ni ravnatelj nisu podržavali, a koje će se u Santovu ostvarivati vrlo polako.

«Dvojezičnost se drukčije doživljavala u Santovu nego u drugim mjestima. Hrvatska škola, u kojoj su svi učenici i nastavnici govorili hrvatski, bila je po želji roditelja ustanova od koje su očekivali da će njihova djeca učiti na svome materinskom jeziku. Bilo je više nego stotinu đaka, a sve naši» – reče nam učitelj Sabovljević u razgovoru koji smo vodili prigodom njegova 80. rođendana.

U početku, četiri godine zaredom, bio je

razrednikom 8. razreda santovačke škole, a međudobno postao i nadzornikom za Bačku, pa je uz rad u školi redovito obilazio naša naselja: Garu, Kačmar, Bikić, Sentivan, Vancagu i Aljmaš.

Iako je 1976. podnio ostavku na dužnost ravnatelja, Stipan Sabovljević nastavlja raditi u školi, te i dalje podučava «svoje»

predmete: zoologiju, kemiju i tehniku ili praktično zanimanje, do svojeg umirovljenja 1986. godine.

Po dolasku u Santovo neko vrijeme bio je i voditeljem kulturne skupine. Zapravo, od samih početaka član je DSJS-a, poslije njegova Odbora za društvena pitanja te Nadzornog odbora. Redoviti je sudionik posebnih događaja društvenog života naše zajednice poput kongresa DSJS-a, koji su imali važnu ulogu u životu naše manjine, a na njima se otvoreno raspravljalo o problemima i zadaćama naše krovne organizacije, ponajprije o školstvu i kulturi te drugim područjima, a na kojima je bio redovitim izlagачem, sudionikom rasprave. Bio je i član mjesnog vijeća.

Dugo godina bio je dopisnikom Narodnih novina i Narodnog kalendara, s napisima iz društvenog, kulturnog i školskog života. U okviru seminara za naše učitelje više puta boravio je u matičnoj Hrvatskoj. Nakon mirovine pak dugo godina radi i kao vodič turističkih grupa iz Mađarske.

Dobitnik je više priznanja odnosno odličja: Za istaknuti rad 1978, Za socijalističku kulturu 1985. i Orden za službu 1986. godine. Dobitnik je i Zahvalnice Hrvatske državne samouprave, priznanja koje je dodijeljeno prvim naraštajima naših narodnih učitelja.

Posljednje godine živio je povučeno u svojoj obiteljskoj kući u Santovu, dostojanstveno se opirući opakoj bolesti.

Njegov posljednji ispraćaj bio je u srijedu, 24. studenoga, na vancaskome groblju u Baji, gdje je pokopan pokraj životne suputnice Marije Pejagić, odgojiteljice i dugogodišnje voditeljice santovačkog vrtića, rodom sa Vancage. Neka mu je vječna slava i hvala. Počivao u miru. S. B.

Akademik Zvonko Kusić novi predsjednik HAZU

Akademik Zvonko Kusić, liječnik, profesor i predstojnik Klinike za onkologiju i nuklearnu medicinu Kliničke bolnice Sestre milosrdnice, izabran je na izbornoj skupštini za novog predsjednika Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (HAZU). Akademik Kusić rođen je u 1946. u Zagrebu. Redoviti je profesor onkologije i nuklearne medicine na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i predstojnik Klinike za onkologiju i nuklearnu medicinu KB Sestre milosrdnice. Članom suradnikom HAZU-a postao je 1992., a 2000. izabran je za redovitog člana. Dužnost tajnika Razreda za medicinske znanosti obnaša od 2004. kada je postao i članom predsjedništva HAZU-a. U nastupnom govoru Kusić je rekao da će u svome mandatu raditi na jačanju značenja Akademije kao najvišeg autoriteta na području znanosti i umjetnosti, ali i moralnog autoriteta u svim temeljnim pitanjima društva i države. Podsjetio je i na vodeću Akademijinu ulogu u poticanju i promoviranju intelektualnog, znanstvenog, kulturnog i gospodarskog napretka. «Tu svoju ulogu Akademija mora trajno potvrđivati, u duhu tolerancije, kreativnosti i otvorene suradnje s drugim institucijama i partnerima u zemlji i svijetu», poručio je Kusić. (Hina)

BAJA – Na poziv vodstva i predsjednika Šandora Trskića, u subotu, 27. studenog, održat će se skupština Bajske bunjevačke čitaonice koja će se upriličiti u županjskom Domu narodnosti u Baji, s početkom u 15 sati. Kako je naznačeno u pozivnici, na dnevnom redu bit će primanje novih članova, prihvaćanje novoga statuta i izbor novoga vodstva.

Trenutak za pjesmu Ivan Slamnig

**Svak od nas, to se zna,
u jednoj glumi je**

Svak od nas, to se zna, u jednoj glumi je, svak glumi ono što najbolje umije, po momentanom izgledu pozornice, po publici, kostimu i po činu na sastanke se ide i na zornice, u katedrale, uredi i tvornice. Međutim, u starosti i u vinu, uz žene, i to obično ležečki, zaboravlja se, kako znamo, binu.

A neki su i onda zgodni dečki.

BUDIMPEŠTA – U suorganizaciji Hrvatske samouprave grada Budimpešte i Hrvatske manjinske samouprave II. okruga, u subotu, 5. prosinca, nakon mise na hrvatskom jeziku u crkvi Sv. Mihovila u Vackoj ulici, koja počinje u 17 sati, i ove će godine Hrvatsko osječko kulturno-umjetničko društvo Željezničar prirediti Božićni koncert. Na programu su J. F. Wade–M. Robinić: Adeste fideles, S. Hatfield–M. Robinić: Gaudete; xxx–M. Robinić: Wassail; xxx–M. Robinić: Fum, fum, fum!; xxx–M. Robinić: Jul, jul; xxx–M. Robinić: God rest you merry gentlemen; Hande–Lowel Mason–M. Robinić: Joy to the world; Haydn–M. Robinić: Gloria; Samuel Jonckheere: Praise Him; M. Robinić: Zdrav kralj mladi, 1. Dobar večer, dobri ljudi, 2. Nebo daj oku, 3. Veselje ti navješćujem, 4. Veseli se, Majko Božja, 5. Radujte se, narodi, 6. Zdrav, kralj mladi, 7. Narodil nam se, 8. U to vrijeme godišta. Organizatori svakoga rado očekuju!

Pomurski Hrvati

Pojedine etničke skupine Hrvata u Mađarskoj nazivamo prema zemljopisnoj odrednici, tako govorimo o gradišćanskim Hrvatima jer žive u području koje se zove Gradišće, ili o podravskim Hrvatima koji žive pokraj Drave, a Hrvate koji žive pokraj rijeke Mure s mađarske strane, nazivamo po toj rijeci **POMURSKIM HRVATIMA**.

O tome kada su se pomurski Hrvati preselili na ova područja ima raznih mišljenja. Prema dr. Vinku Žgancu, hrvatskom etnomuzikologu, pomurski Hrvati prema etnološkom podrijetlu jednaki su međimurkim Hrvatima, koji su se nastanili kada i ostali Hrvati: oko šeststote godine. To mišljenje dijeli i prof. dr. Zvonimir Bartolić tvrdeći da su pomurski Hrvati ostatak starinačkih Hrvata iz vremena prije naseljavanja Mađara u zapadnom Podunavlju. Međutim Edit Kerecsényi u svojoj knjizi «Povijest i materijalna kultura pomurskih Hrvata» njihovo podrijetlo povezuje s turskim pustošenjima, prema kojem nakon turskih razaranja hrvatska vlastela su doseljavala Hrvate u XVII. stoljeću, ali o preseljavanju Hrvata u Pomurje nisu nađeni nikakvi podaci.

Kao hrvatska naselja na lijevoj obali Mure spominju se Bajča (odnarođena), Belezna (odnarođena), Mikloševo (odnarođena) Fićehaz, Mlinarci, Kerestur, Kalaceg (danas sastavni dio Kerestura), Petri-
ba, Pustara, Serdahel, Sumarton.

Prema popisu pučanstva 1960. g., u Pomurju je živjelo oko 8,5 tisuća Hrvata, no prema posljednjem popisu u 2002. g., u Zalskoj županiji Hrvatima se iskazalo 2 734 osobe, a 2 313 smatraju hrvatski jezik svojim materinskim jezikom. Možda to nije ni toliko čudo ako se prisjetimo da prije 20–30 godina žitelje pomurskih naselja zaustavljali su na cesti graničari kada su posjećivali svoje rodake ili udvarali djevojci u susjednom selu.

Zbog ograničavanja broja posjeta preko granice, mnoge nekadašnje rodbinske veze onkraj Mure, koje su sredinom dvadesetog stoljeća bile još svakodnevnice, prekinute su. Dokumenti svjedoče o radu skela na Muri kod Belezne i Mlinaraca do 1949. g.

Hrvati u Pomurju uvijek su bili radišni, obnavljali svoja ognjišta, gradili nove kuće, uređivali vrtove, a s društvenim promjenama razvoj je dobio velik zamah.

Izgradnja cjelovite infrastrukture omogućila je nova ulaganja i pojavilo se malo poduzetništvo: otvorena je pilana, građevinarska poduzeća, pogon za izradu svijeća, namještaja, preradu peradi, poljoprivredne zadruge itd. Premda je u najnovije vrijeme svjetska kriza pogodila gospodarstvo, na tom su području ta poduzeća opstala.

Pomurski su Hrvati katoličke vjere, ali u mnogim njihovim naseljima bila je samo kapelica, poslije devedesetih godina XX. st. sagrađena je nova crkva u Mlinarcima, Serdahelu i Pustari, a u Fićehazu, Petri-
bi i Sumartonu je obnovljena. Sve je to ostvareno s golemom pomoći mještana.

U Mađarskoj nakon rata tek od 1950-ih

godina

se predaje hrvatski jezik u pomurskim osnovnim školama, no opadanjem nataliteta u posljednjim godinama smanjio se broj narodnosnih škola, od jeseni 2007. g. samo u Keresturu (okružna), Serdahelu (okružna), Mlinarcima (4 razreda) i u Sumartonu (4 razreda) djeluju osnovne škole s predmetnom nastavom manjinskog jezika.

U obitelji mladi naraštaji već vrlo rijetko rabe hrvatski jezik, no pomurski Hrvati još čuvaju svoje običaje i često organizirano ih priređuju: lakovni četrtak, fašnik, farbanje pisanica i matkanje, Jurjevo, proštenja itd.

Zahvaljujući slobodnom kretanju preko granice, primjećuje se postupan rast ugleda hrvatskoga jezika i kulture. U tom pogledu treba istaknuti KUD Sumarton, koji je osnovan 1996. g. s tamburaškom, puhačkom, pjevačkom, plesačkom i sakupljačkom sekcijom.

Serdahel i Mlinarci najbliža su sela rijeci Muri, koja je raj za ljubitelje ribolova, a riba se lovi i na obližnjim šljunčarama. Ribolovna društva često organiziraju međunarodna ribička natjecanja.

Prostrane petripske i pustarske livade povoljne su za razna športska igrališta, što su samouprave iskoristile, pa na športskom polju cvjeta suradnja s prijateljskim momčadima preko Mure.

Razvijanju vodenog turizma već nema prepreke, od 2006. g. u organizaciji Narodnosne udruge za unapređivanje Pomurja organizira se rafting na Muri.

Kerestur se također trudi da iz svoga zatvorenog položaja pronade izlaz. Čelništvo sela potporom Europske Unije uspelo je izraditi projektnu dokumentaciju mosta za cestovni promet između Kerestura i Kotoribe.

Pomurci željno očekuju ostvarenje mosta za cestovni promet na rijeci Muri između Kotoribe i Kerestura, koji bi vratio „pupčanu vrpču” s matičnom domovinom koja bi jamčila očuvanje hrvatske samosvijesti.

**Baština, prilog
Hrvatskoga glasnika**

- I. Pomurski Hrvati
- II. Crtice iz povijesti pomurskih naselja
- III. Govor pomurskih Hrvata
- IV. Narodna nošnja pomurskih Hrvata

Crtice iz povijesti pomurskih naselja

Fícéhaz – „Fícéhaz je lepo selo, moje srce je veselo”

Naselje je spomenuto prvi put 1422. godine pod imenom Fythyefelde. Do 1920-ih godina bilo je podružnicom Sepetničke župe. Tada je priključeno Keresturu. Nekoć je i Sepetnik bio hrvatsko naselje.

Prema popisu iz 1699. g., od šesnaest kmetova desetero je imalo hrvatsko prezime.

Kerestur – „Cug mašina vu Keresturu doleti”

O keresturskoj župi prvi put se pisalo 1263. godine. Spomenuta je crkva Svetog križa kraj rijeke Mure. O benediktinskoj opatiji znamo podatke tek iz 1347. godine: „Abbas monasterii sancte crucis de iuxta fluv. Mura”. Naselje je ime dobilo po tom samostanu. Turci su opatiju spalili, župa se preselila u Legrad, zajedno s Kakinjom, Svetim Mihaeljem i Santrušakom (Sveto Trojstvo). Tek od 1789. godine se registriraju imena župnika u Keresturu, što znači da se tada preporodio vjerski život u selu.

Kad su opatiju Turci spalili, župa je prenesena u Legrad. U 16. stoljeću Turci su često spaljivali selo; između 1566. i 1598. u četiri maha. Stanovništvo se tada povuklo na otoke obližnje močvare. Vrativši se, ljudi su ponovno sagradili svoje kuće. Na početku XVII. stoljeća, poslije pada Kaniže, Kerestur i Mlinarce su dali vojničku pomoć legradskoj utvrdi. Uspomene iz turskog doba jesu Novi Zrin, Zrinski izvor, i dva hrasta. Godine 1864. dva naselja, Kerestur i Kolaceg, ujedinila su se. Naselje se zvalo zatim Kollátszeg-Keresztúr; poslije Murakeresztúr –Kollátszeg. Od 1910. godine je Murakeresztúr. U životu sela veliku je promjenu značila željeznička postaja sagrađena 1860-ih godina na glavnoj pruzi Pečuh–Kaniža. Od toga doba seljaci su lakše mogli prodavati svoje proizvode. Budući da je Kerestur postao pograničnim naseljem, željeznica je osiguravala sve više radnih mjesta.

Mlinarce – „Serdahela vu Mlinarce dugi pot”

Selo Molnary prvi put se spominje 1321. g. u jednoj lažnoj povelji. Godine 1569. na Muri je stajao mlin, a mlinar je bio dužan dati vlastelinu dva kibla žita godišnje. Juraj Zrinski 1576. godine svojim novcem izgradio je utvrdu u hataru naselja. Popis na njemačkom jeziku iz 1697. godine sadržava imena posjednika i kmetova, te veličinu zemljišta. Na sredini 16. stoljeća zapadno od Kaniže izgrađen je obrambeni lanac protiv Turaka.

Jedno utvrđenje toga lanca bilo je u Mlinarcima. U hataru Gradišće stajala je tvrđavica.

Petriba – „Lepe naše sinokoše”

Selo je nastalo 1873. g. od dva naselja: Venta i Petriba. Petriba je prvi put spomenuta 1394. godine pod imenom Mathyasfewlde alias Petri, a 1698. godine selo je zabilježeno kao Petriba. Venta je prvi put spomenuta u lažnoj povelji 1321. godine kao dio kaniške utvrde.

Pustara – „Vu pustarskaj zdencaj hladna voda zviru”

Prvi podatak o selu, pod imenom Semlyenfelde, zabilježen je 1373. g. Kao naselje prvi put se spominje 1420. g. Poslije se zvalo Semjenhaza, Semjenfölda, Erdősfa, Pustara. Današnji naziv (Semjénháza) selo je dobilo 1913. godine. Pustara je bila podružnica Sumartonske, poslije Serdahelske župe. Polovicom dvadesetog stoljeća u selu je osnovana župa. Prva škola počela je raditi 1890. godine u jednoj za nastavu preuređenoj krčmi. Škola je imala jednu učionicu i dva učitelja.

Serdehel: – „Serdehel, Serdehel, al si v lepem cvetu”

Selo Szerdahely prvi put se spominje 1370. g. U drugoj polovici 17. st. Turci su spalili selo. Žitelji su tek 1690-ih godina počeli ponovno graditi svoje kuće i obrađivati zemlje. Godine 1697. kralj Leopold naredio je saslušanje svjedoka: „Deutrum: Je li spada Berek – koji se nalazi između Serdahelja i Molnary – Serdahelju? Svjedoci su to potvrdili. Berek je uvijek spadao Serdahelju i koristili se njime žitelji sela. Za vrijeme turske okupacije stanovnici Serdahelja morali su pobjeći iz

svoga sela zajedno sa životinjama. Tada ih je primila Kotoriba. Pod današnjim nazivom selo se spominje od 1697. godine. Slično Sumartonu, jer je naselje dobilo ime Tot zbog toga što su Mađari ovdašnje Hrvate nazivali Totima.

Sumarton – „Somartonek, al si lepi zeleni”

Ime sela spominje se prvi put 1321. godine. U spisu iz 1697. godine ime sela navedeno je kao Tot Szent márton. Prvi dio izraza ukazuje na to da su žitelji sela bili Hrvati. Mađari su ih zbog toga zvali Totima. Prema zapisniku kanonske vizitacije iz 1698. godine u Tot Szent Mártonu bio je župnik Nikola Jurkoczi. Služio je u selu godinu i pol. Školovao se u Zagrebu i u gradu Nagyszombatu. Župi su spadale podružnice Sumarton i Serdahelj. Zašto u Sumartonu ima godišnje dva proštenja? Kralj Karlo VI. je 1739. godine na molbu vrhovnoga župana Zagrebačke i Križevačke županije dopustio da se u Sumartonu održavaju godišnje dva sajma. Prvi u povodu dana Svetog Antuna Padovanskog, a drugi na Martinje. Prema spisima varaždinskog arhiva 1857. godine organizirani su sajmovi 13. lipnja i 11. studenoga, Na području Pomurja prva škola počela je raditi u Sumartonu. Godine 1720. selo je već imalo učitelja. Prvi učitelj, koji je imao učenike, zvao se Jožef Sentmartonji. Bio je rodom iz Međimurja, govorio je dobro hrvatski, manje dobro mađarski, podučavao je djecu i u podružnicama, u Serdahelu i Mlinarcima. Radio je tu od 1774. godine. Između 1812. i 1848. godine učitelj sela bio je Ištvan Sirovec. On je dobro znao hrvatski, zato nije bilo potrebno da ima pomoćnog učitelja. Jezik nastave bio je mađarski; ne samo u Sumartonu nego u cijelom Pomurju, sve do 1950-ih godina.

Iz predstavljanja dr. Erike Rac

Mlinaračka kuća 1960. g.

Govor pomurskih Hrvata

**Pomurski Hrvati govore kajkavskim hrvatskim narječjem.
Jezik te male etničke skupine specifičan je zbog njegova povijesnog položaja.**

Čimbenici koji su utjecali na nastajanje toga specifičnog položaja bili su:

a) Hrvati na lijevoj obali Mure spadaju etnički Međimurju, ali je Mura kao prirodna granica, uvijek odvajala Pomurje i Međimurje. U prošlim stoljećima živjeli su u različitim zemljama, međutim Međimurje je spadalo u dva razdoblja (do 1849. te između 1867. i 1920. godine) Zalskoj županiji, pa su ta dva područja bila pod istom administracijom.

b) Pomurski Hrvati nisu imali svoju inteligenciju do pedesetih godina prošloga stoljeća.

c) Nije se razvijala pismenost, materinji jezik nasljeđivao se s koljena na koljeno sve do polovice dvadesetog stoljeća. Tada se počeo podučavati hrvatski jezik u školama.

Navedeni čimbenici nam ukazuju da zalski Hrvati spadaju istovremeno među izolirane i rubne narodne skupine. Njihov se jezik kao dio kajkavskog narječja može uvrstiti u skupinu rubnih jezika. Nakon 1920. godine zbog Trianonskoga sporazuma Međimurje su priključili Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca. Time je Pomurje izgubilo rodbinske, prijateljske, jezične i gospodarske veze s matičnom zemljom, pa je i jezik ostao izoliran. Zahvaljujući tim uvjetima, stariji ljudi, koji čisto i lijepo govore narječje tog područja, pisati znaju samo mađarskom grafijom.

Prikaz pomorskog dijalekta

1. Vokalizam

Fonološki sustav u naglašenoj poziciji sastoji se od 12 vokala: i, u, o, ó, á, r (slogotvorno r), četiri e e, é, e i pod utjecajem mađarskog jezika (J'ózoš)

U nenaglašenoj poziciji inventar ima deset vokala: í, a, i (zatvoreno i), o, e, u, e (otvoreno e), u (nenaglašeno o), ə (poluglas šva), a u posuđenicama iz mađarskog jezika (sirénazuvatí (svirati sirenu), hintázuvatí se (ljuljati se). Samoglasnici se obično izgovaraju zatvoreni je ili otvoreni je od standardnih.

Refleks jata

U naglašenoj poziciji dugi se jat reflektirao: kao ē (*br'ēk, sn'ēk, ml'ēko*; kao ē (*dn'ēsti*); kao e (*kur'ene*).

Kratki se jat reflektirao kao ē (*d'ēti, kul'ēno, p'ēna*), kao ē s'ēsti si. U nekim izrazima javlja se ikavizam, kratki se jat reflektirao kao i. (*t'irati, z'ijati, t'išiti*.)

U nenaglašenoj poziciji jat se reflektirao kao e na mjestu ispred naglašenoga sloga (*bel'ina, lep'ota*), kao ē (*m'ēdvēd, k'oreñ*), kao i (*d'oli, p'otli*).

Refleks šva

U naglašenoj poziciji šva je dao: zatvorene e samoglasnike: ē (*st'eklo, p'ēs*), ē (*d'ēn, t'ēnki*), e (*p'ēs, deš*); otvoreno ē (*l'efek, d'ere*), u (*Vuzem, v'uš*).

U nenaglašenoj poziciji šva je dao ē.

Refleks stražnjeg nazala on

U naglašenoj poziciji na mjestu on javlja se ō i o (*z'ōbi, r'ōka, p'ōti*). U nenaglašenoj se poziciji stražnji nazal reflektirao kao ū (sūb'ota, trub'ēnta). Čuva se on u nekim riječima (*t'om-pasti, m'ōndati, k'undravi*).

Refleks starog prednjeg nazala en

U naglašenoj poziciji reflektiralo se pet vokala: ē (otvoreno e) (*j'ezik, z'ēt*), e (*m'eso, p'eta, p'etek, kl'eti*), ē (*m'ēsēc, br'eme*), a (*ž'ōlec, z'ōjēc*), a (*č'akati*).

U nenaglašenoj poziciji u Serdahelu je -e na mjestu prednjeg nazala (*žel' ođec, leduv'e*). U ostalim naseljima je -a: žal' ođec, laduv'e. Čuva se -en u riječi *r'enda*.

Kontinuuacija slogotvornog l

Slogotvorno l izjednačilo se s: -o, -o, -u (*d'ogo, k'ocati se*), (*v'ok, p'oš*), (*p'un, t'ustij*). Kontinuuanta slogotvornog r

U naglašenoj poziciji slogotvorno r se izgovara bez popratnog samoglasnika: (*v'rt, k'rt, k'rma [krmivo], k'rma, p'rle*), osim u Sumartonu, gdje se javlja popratno e: *k'ert, v'ert, k'erčma, p'erle*.

U nenaglašenoj poziciji javlja se popratni glas šva ə (*kə rv'ōvi, č' ōrl'eni*), kajkavski punoglas -er: *opērl, potērl*) *zapērl*.

U inicijalnoj poziciji slogotvorno r dobiva protetsko x: (*x'rš, h'rzañe*).

Gubljenje samoglasnika događa se uglavnom u nenaglašenoj poziciji. Ta pojava prisutna je na početku, u sredini i na kraju riječi: *z'uti, zm'isliti; t'ulko, zajtrek; tuboš*.

Likvida l

Likvida se sačuvala na kraju sloga i riječi: (*p'osel, v'ol, m'isel, s'elski*), u obliku glagolskoga pridjeva radnog *čakal, kl'al, d'ošel*. Palatal l se potpuno depalatalizirao: *kr'əl, l'ubav, l'ubiti*.

Palatalni nazal n doživljava veliku šarolikost. Nije jedinstvena situacija, postoji i razlika između pojedinih naselja.

Protetski suglasnici

U inicijalnom položaju samoglasnici -u, i nenaglašeno -o (koji ne potječu od -o, dobivaju protetsko v (*vulica, v'ura, v'uho, v'uš*); samoglasnici -o i -u u inicijalnom položaju dobivaju protetsko v (ako potječu od stražnjeg nazala -on) (*v'ožel, v'ogel*). Ako ne potječu od stražnjeg nazala, onda je protetski

suglasnik -j. (*j'osa, j'oko, j'ogen*). Samoglasnici -a i -e u inicijalnom položaju dobivaju protetsko -j: (*japa, Jōna*).

Sekundarni skup tj ostaje nepromijenjen u zbirnim imenicama ako je naglasak na kraju riječi: (*cvrtj'e, smetj'e, latj'e*), te u instrumentalu jednine: *z ritj'om, z latj'om*.

Između t i j umeće se -i u zbirnim imenicama: listije, kitije, r'kitije.

U nekim primjerima javlja se č: (*sveča, k'oča*).

Sekundarni skup tj prelazi u oblik s antici-piranim j u slijedu: (*tr'ejti, n'ōjtj*).

2. Morfologija

U deklinaciji imenica postoji sedam padeža. Vokativ se rabi samo kod oslovljavanja: m'amo, j'apo, K'ato, st' rim'amo, v'ujčo. Petrificirana su neka muška imena i imenice koje označavaju rodbinske veze, te se tako upotrebljavaju i u nominativu. Fr'anco, R'oko, v'ujčo. Razlog tomu vjerojatno je što su na mađarskom jeziku u matične knjige upisali ime novorođenog djeteta, a roditelji su ga oslovljavali na hrvatskom jeziku. U genitivu množine nastavak je -of (*v'olof*) ili nema nastavka (*žen, kil*).

Neutralizirana je razlika između određenog i neodređenog lika pridjeva. U kosim padežima deklinira se uvijek prema starom određenom liku. Komparativ se tvori najčešće nastavkom -ši, -eši; ili se pozitivu dodaje prilog b'ole (*dokši, vekši, ž'otēši, bole čerleni, b'ole žoti*). Pomurski kajkavski govor nema futura prvog, imperfekta, aorista, ali ima razliku između infinitiva i supina (kopati – kopat). Supin je krnji infinitiv.

U prezentu vrlo je čest nastavak za 3. lice -eja, -ija (*dojdeja, h'odijo*).

Vrlo su česti povratni glagoli s povratnom zamjenicom u dativu: (*sesti si, z'eti si, misliti si*).

3. Leksik

Za živo se upotrebljava upitna zamjenica *što*, a za neživo *kaj*. Vrlo su česte umanjnice i riječi odmila (deminutiv, hipokoristik): *dekllica, deklčica, deklčeka, deklčikica*.

Ovo narječje ima dosta starih riječi koje su se sačuvala samo tu: čez – kroz, h'iža – kuća, šterc – siromašan čovjek, oblok – prozor.

U pomurskom govoru velik je broj riječi njemačkog i mađarskog podrijetla: *žnora, cukurica, kečka, flētno*.

Dr. Erika Rac

„Puculica, i to žnora, šikati se meni mora.”

Narodna nošnja pomurskih Hrvata

Svakome je narodu i pojedincu njegova narodna nošnja posebno draga, u svojoj jednostavnosti i bogatstvu potvrđuje svoj entitet. Osim jela, narodni čovjek najviše je skrbio o odjeći. On se gotovo isključivo oslanjao na vlastite proizvode, pa je izrađivao i osnovne odjevne predmete za svoju obitelj. Osnovni dijelovi pomurske narodne nošnje, koja se nosila i ljeti i zimi, izrađivali su se od domaćega platna, najčešće od lana. Narodna nošnja u Pomurju bila je u uporabi do Drugoga svjetskog rata. Nakon toga nošnju su počeli postupno napuštati muškarci, a žene su zadržale tradicionalni način odijevanja u znatno pojednostavljenu i izmijenjenu obliku.

Ženska nošnja razlikovala se po naseljima, sastojala se od košulje (tokica, plaček), suknje (flajdanka) i pregače (fertun).

Donje rublje

Spodnjica, donja suknja – Ispod svečane bijele flajdanke žene su nosile spodnjicu od konopljin platna u 2–3 pole, koju su – osim prednjeg dijela, gdje je bio prorez, *resporek* – naokolo naborale. Široki pojas, *opasina* je od grubljega platna, bez ukrasa.

Robača, donja košulja – Ovakve su košulje šili od konopljin ili lanenoga platna. Rukavi su joj bili kratki, a kod struka su ušili grublji dio suknje.

Gornje rublje

flajdanka, robača, suknja – Nekoć su takvu suknju šili od domaćega tkanja, a od 1880. godine već od bijelog šifona. Bila je duga umalo do članaka. Gornji su joj dio skupili u široki platneni pojas na koji su ušili rupu za puce (gumb) da bi je stezalicom, zvanom *drieta, dreta*, što jače mogli svezati. Pojas, *opasinu* neke su žene ukrasile crvenim vezom, koji su zvale *pujas, pojas* ili *bešvica*. Od 1920-ih godina na blagdanima žene, u prvom redu djevojke bogatijih seljaka, počele su nositi skupe suknje od svile ili tkanine. *Opasina* ove suknje bila je često suprotne boje, a kraj joj je bio sličan kao kod flajdanke. Donji dio, *fura*, na naličju suknje podvrnuta je i porubljena tvorničkom vrpcom, *žnorom*. Iznad zavrnutog dijela ušiven je dvostruk ili trostruk porub, zvan *porka* ili *porek*.

Tokica, pleček, reklec, košulja – Žene su uz bijelu flajdanku, tj. robaču već i oko 1900. godine nosile bluzu koja već nije bila potpuno ravnoga kroja, a šile su je krojačice. Na srednjem prednjem dijelu tokice nalazi se ukrašena *tablica*. Čipke tokice bi se u proljeće i u jesen ukrasile pod *repekom* ili *reklecom*, a zimi pak pod *bajkom*. Zbog toga se šila i bluzna dugih rukava, međutim nju već nisu zvali *tokicom*, nego *plečekom*. Reklec su žene nosile uza suknju novije mode. U gornji dio ušili su postavu. U struku je široka, ali se dobro može raširiti na suknju.

Frton, pregača – Žene pred flajdanku vezale su ne jednu, nego dvije pregače: *frton* i *šurec*. To je jedna od najznačajnijih osobina ženske svečane nošnje toga kraja. Pregača, tj. *frton*, pravljena je do crnoga klota. Sastavljen je od dvije pole i, osim dijela ispred trbuha, gusto je naboran. Donji mu je dio široko podvrnut i ukrašen žutom, blijedoljubičastom i zelenom bojom. Na širokom povezu od crvenoga flanela ušivena je *žnora* koju su na truhu vezali na mašnu.

Šurec, gornja pregača – Šurec je od pamtivijeka bio u jednoj poli, a tijekom vremena samo mu se kraj ponešto mijenjao. Materijal mu je blijedoplavo, osrednje plavo, možebitno crno platno ili klot. Poveza nije imao. Umjesto toga na njega se ušila plaša od cica, platna ili od delina. I njegov donji dio široko je podvrnut, a zatim fircan šivaćim strojem.

Naglavnici

Žnora, puculica – Jedan od najuočljivijih dijelova ženske nošnje jest žnora, puculica, simbol ženstvenosti. Puculica se veže na glavu, a žnora pokriva punđu. Žnora je izvezena i ukrašena šljokama. Svečana puculica bijele boje sastoji se od tri dijela. Široki dio, koji obuhvaća naličje, izvezen je geometrijskim motivima od vunene niti crvene, žute, zelene i ljubičaste boje, a na krajevima su šivene jako uštrkane bijele čipke.

Patez, potez, povezača – Povezaču su nosile i žene i djevojke. U crkvu nisu išle bez nje. Žene su međutim na glavi imale takvu maramu i onda kada su bilo kamo išle.

Hrvatski robec, na vrat robec, rubac

na vrat – Jedan od najvažnijih dijelova ženske nošnje bio je *hrvatski robec*. Žene su ga kupovale na sajmu ili u dućanu, a kod kuće su ušile na njega rese. Najviše su voljele rubac svjetlije boje: ružičaste, zelene, žute.

Bajk, z janicom bajk ili buleda, baleda, zimski kaputić

Čizme – Prije Prvoga svjetskog rata naši su Hrvati i čizme nabavljali u Kotoribi, Legradu ili Međimurju. Siromašniji ljudi

su na sajmu kupovali gotove čizme. Djevojka je najčešće za vjenčanje dobila svoje prve i posljednje čizme. Dotle je išla bosa ili u opancima.

Muška nošnja sastoji se od košulje (robača), hlače (gače), prsluka (prusljek), čizama i šešira (škrljaka).

Robača, košulja – Tradicionalna platnena muška košulja tijekom vremena prošla je kroz mnogo promjena. Košulju kratkog i ravnoga kroja šili su otprilike od 1880. godine. Uz ravne ramence ušili su rukave krojene u obliku pravokutnika. Dužina rukava bila je oko dva i pol pedlja. Razastrta je košulja imala oblik slova T. Oko vrata su je vezali uzicom od konoplje. Prorez je bio jednom na prednjoj, a drugi put na zadnjoj strani. Ovu rukom šivenu košulju nosili su ljeti za vrijeme velikih poljoprivrednih radova. Budući da je bila kratka, nikada je nisu stavili u hlače.

Gače, gaće – Muškarci naših hrvatskih sela pri radu imali su na sebi gaće. Njihov se kraj ništa nije razlikovao od onih koje su nosili u drugim pomurskim selima, ali ovdje nisu poznavali gaće u 6 ili u 8 pola. Nogavica platnenih gaća bila je uska i sezala je do članaka ili od polovice potkoljenice.

Frton, pregača – Muškarci su ispred bijelih gaća pri radu uvijek vezali pregaču od domaćega platna, a poslije od klota.

Lajbec, suknjeni prsluk – Uz bijelu košulju muškarci su nosili crni prsluk bez rukava koji se sprijeda do kraja zakapčao, a imao je dva džepa i ogrlicu, koja je često bila dvostruka. Takav je prsluk bio važan dio svečane odjeće. Svečane prsluke krojač je našarao gajtanom.

Na temelju knjige dr. Edite Kerecsényi: *Povijest i materijalna kultura pomurskih Hrvata*

Deveti svezak *Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca* predstavljen u Pečuhu

U Pečuhu je 12. studenog, u organizaciji Matice hrvatske Ogranak Pečuh, a u sklopu dvodnevne međunarodne priredbe IV. Susret hrvatskih srednjoškolaca u Pečuhu te u sklopu Javne tribine Hrvatske samouprave Baranjske županije i Hrvatskog dana, u prepunoj auli Hrvatskog vrtića, osnovne škole, gimnazije i učeničkog doma Miroslava Krleža priređeno predstavljanje devetog sveska, slovo H, *Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca*, u nakladi Hrvatskog akademskog društva u Subotici. Predstavljajući su sudjelovali glavni urednik Leksikona Slaven Bačić i izvršni urednik Leksikona Tomislav Žigmanov, a tribinu je vodio ravnatelj Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj Stjepan Blažetin.

Leksikon se počeo izdavati prije osam godina u Subotici, 2002. godine, i do danas je ostao osobiti projekt koji postoji u hrvatskom izvandomovinstvu. Prvi svezak autori su pripremali umalo dvije godine. Deveti svezak na više od 200 stranica pod slovom H obrađuje ustanove, pojedince, toponime, različite kulturne i društvene pojave koje imaju povijesno, kulturno ili etnografsko značenje na život podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca. Na Leksikonu, koji je do sada obrađio u svojih devet objavljenih svezaka 1071 natuknicu, radilo je 118 suradnika. Do sada je obrađeno deset slova. Cilj je Leksikona na mjerodavan način obraditi povijesno i kulturno nasljeđe te društvene pojave i pojedince u sadašnjosti. Radi se s dosta elana i žara izvan institucionalnih okvira uz nsvakidašnji entuzijizam. Svaki se svezak javno predstavlja. Do sada je upriličeno preko četrdeset javnih predstavljanja, tako i u Mađarskoj, Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i, naravno, u Vojvodini i Srbiji. Oko 10% natuknica u Leksikonu jesu natuknice koje se dotiču života Hrvata na ugarskim prostorima. I deveti je svezak bogat njima, tako su obrađene natuknice Hrvatski glasnik, HDS, hrvatske škole u Santovu, Pečuhu i Budimpešti, Mišo Hepp, László Hadrovics, Hrvatsko kazalište, Hrvatski kalendar, Hrvatski znanstveni zavod, Hrvatski znanstveni zbornik, Hrvatski dan, Hrvatska manjinska samouprava, Hrvatska izvorna plesna skupina, sveukupno 21 natuknica... Suradnici na Leksikonu iz Mađarske već niz godina jesu Živko Mandić i Ladislav Heka. Leksikon, kazuje njegov izvršni ured-

nik Tomislav Žigmanov, izraz je ljubavi prema svom rodu i narodu i najznačajniji kulturni projekt hrvatske zajednice u Vojvodini, a proizašao je iz potrebe prevladavanja slaboga poznavanja vlastite povijesti. Njime se povećava nazočnost u stručnoj periodici, rađaju se mladi suradnici. Do pojave Leksikona znanje o nama samima bilo je iznimno slabo, znali smo tek ono što se prenosilo usmenim putem (obitelj, tradicija), ali cjelovita slika ni prošlosti ni sadašnjosti nije postojala, a ako nemate čvrstih spoznaja o sebi u raznim situacijama, vi ste objekt

manipulacije, reče Žigmanov. Leksikon povećava svijest Hrvata, budi ponos i samopoštovanje te pozitivno utječe na mlade naraštaje. Pokazuje kako nismo samo skupina koja pleše, kako volimo zemlju i obrađujemo je otkada postojimo. Mi smo Leksikonom pokazali kako smo sposobni podičiti se i najzahtjevnijim kulturnim projektima koje smo ostvarili vlastitim snagama. Leksikon odgovara na nekoliko pitanja i daje odgovore: hoćemo li pamtiti što je bilo, hoćemo li pamtiti sebe i hoćemo li nešto ostaviti za budućnost. Ovim projektom možemo znatno sukladnije odgovarati na izazove pred kojima jesmo i na koncu da ipak uđemo u prostor naroda koji se mogu pohvaliti leksikografskim projektom to jest očitovati jednu vrstu ozbiljnosti kada se radi o svjedočenju svojih napora u onoj vrsti kulturnih proizvoda koji spadaju u kategoriju zahtjevnijih, kazao je Tomislav Žigmanov.

Branka Pavić Blažetin

ADVENAT
KÓPHÁZA - KOLJNOF
kegytemplom - hodočásna crkva

18:00

27.11.2010.
Pjevački zbor Peruška Maria
Horvátzsidány - Hrvatski židan

04.12.2010.
Oratorijski zbor crkve sv. Marka
Zagreb - Zágráb (HR)

11.12.2010.
Tamburica Uzlop
Osip - Uzlop (A)

18.12.2010.
Koljnofski večer
Kópházi est

www.miladik.hu

Na petroviskoj svetačnisti 20. obljetnice Igrokazačkoga društva ulovljeni trenutak s Mišom Heppom, Snježanom Pašalić, Stjepanom Kosom, Anom Škrapić-Timar i Davorom Divićem

Verš čuda sega povi

Drugi Koljnofski književni susreti

U organizaciji Društva Hrvata iz Koljnofa, u Koljnofu je od 4. do 7. studenog održana pjesnička manifestacija pod nazivom II. međunarodni hrvatski književni susreti u Koljnofu. Te susrete već drugu godinu zaredom po zaduženju organizatora, predsjednika Društva Hrvata u Koljnofu te motora pokretača mnogobrojnih koljnofskih i šopronskih događanja Franje Pajrića, vodi Đuro Vidmarović. Ovogodišnjem pozivu organizatora uz niz pjesničkih imena koja su došla posredstvom Đure Vidmarovića iz Hrvatske, odazvao se skroman broj hrvatskih pjesnika iz Mađarske kao i iz austrijskog dijela Gradišća. Tako su Susretima nazočili: pjesnik i književni teoretičar Stjepan Blažetin, pjesnici Jurica Čenar i Herbert Gassner iz Austrije, Susretima je pribivala i glavna i odgovorna urednica Hrvatskoga glasnika Branka Pavić Blažetin, dijelu događanja Robert Hajszan u ime Panonskog instituta iz Pinkovca, i Petar Tyran, urednik Hrvatskih novina. **Sudionici** iz Hrvatske bili su pjesnici članovi Društva hrvatskih književnika: Tomislav Marijan Bilosnić, Drago Čondrić, Zvonimir Majdak, Josip Palada, Nenad Piskač, Igor Šipić i nakladnik Zoran Bošković. Književnici su uza sudjelovanje stručnom skupu i okruglom stolu održanom u subotu, čitali i recitirali svoja djela u školi u Velikom Borištofu, posjetili Literarno i kulturno društvo Likud u Filežu, te maloborištofskoga farnika Stipu Mlikotića i grad Šopron. Sudjelovali su i dvjema koljnofskim priredbama, 35 godina tamburanja u Koljnofu, te proslavi 20. obljetnice civilne udruge Koljnofsko hrvatsko društvo.

Otvarajući stručni skup Susreta, predsjednik Društva Hrvata u Koljnofu Franjo Pajrić između ostaloga je kazao: Tijelo Hrvata je u ovakvim prilikama opet cijelo, a pogotovo kada se skuplja i pokazuje jedinstvo izvan domovine. To je simbolični znak, simbolično znamenje, koje samo po sebi govori o nečemu. Smatram da je službena politika promašila cilj na puno mjesta, pa i pri brizi za svoje autohtone manjine izvan granica Republike Hrvatske. Pogotovo u prilici našoj, gradišćanskih Hrvata, koje ako ništa drugo, ali baštinitimo jezik naših pradjedova, jezik naših velikana iz vremena za borbu za naš puki fizički opstanak iz 15. i 16. stoljeća, pa i ranije. Jezik i baštinu (koja je prividno već izgubljena u nama), koja nas toliko razlikuje i čini posebnim, ne zbog isticanja među drugim narodima, nego upravo u čudu opstanka tog malog naroda u vohorima povijesti, na križanjima silnica, takvih veličina i jačina, koje su bile u stanju zbrisati i prividno puno jače narode i države.

Riznica i blago, koje se topi, nestaje, a da pri tom i previše suza tužnih nitko ne prolje – rekao bi pjesnik, svojom finom dušom i rezonancom. Hvala svima koji ste došli, jer nije broj naš onaj koji je tu sada najbitniji, nego koncentracija intelektualnog i emocionalnog naboja, ča u sebi nose umjetnici, pa i književnici, koja, evo, danas titra tu u Koljnofu šaljući pozitivnu energiju i signal i na metafizičkoj razini našeg individualno, ali prvenstveno kolektivnog postojanja. Drugi aspekt, malo realniji za mnoge jest i mogućnost realnog utjecaja umjetnika na postojeće društvene tokove. Vašim boravkom kod nas stječete niz informacija koje ste vi u mogućnosti na svoj specifičan način primiti, prerađiti, transponirati i u krajnjoj ruci i pokušavajući na neki način utjecati na realne tokove i formirati mišljenje neke šire zajednice, u konkretnom slučaju naš matični narod i njegove veze sa svojim u čitavom svijetu, pa i s nama.

Književni povjesničar Đuro Vidmarović upoznao je malobrojnu publiku sa životom i radom nazočnih pjesnika, a potom se prišlo razgovorima na temu fenomena književnosti koja nastaje u dijaspori. Prvi Koljnofski susreti narodili su i pjesničku zbirku Igora Šipića Koljnofski susreti koja će uskoro

ugledati svjetlo dana, te niz prikaza gradišćanskih pjesnika u hrvatskim tiskovinama i na web-stranicama. Potaknuta je kod sudionika skupa empatija prema velikoj temi i odnosu matice i rasuća, čitanja djela hrvatskih književnika izvan Hrvatske, upoznavanje s njim i njegovo ubaštinjavanje u kulturni prostor matične države i njezine kulture.

Zbila se pozitivna interakcija, kroz razgovor i kizavanje stihova, a pokušalo se i odrediti mjesto i problem jezika i njegova gubljenja kod pripadnika manjinskih zajednica te se zauzela teza kako književnost koja nastaje na rubu jest sastavni dio hrvatske književnosti potvrdom svoje kvalitete te kako ju je potrebno ocjenjivati tek estetskim kategorijama. Biti na rubu, kazao je književni povjesničar Stjepan Blažetin, znači povezivati, stoga rubna književnost nije hendikep. Naglasio je kako Koljnofski susret nudi nešto što nije dovoljno

iskorišteno i kako je prirodni put hrvatskoga stiha koji nastaje bilo gdje na hrvatskom jeziku njegovo mjerenje sa svim ostalim hrvatskim stihovima. Istina je kako taj stih ima drugu funkciju ovdje, a drugu u cjelokupnoj hrvatskoj književnosti, ali od toga ne treba bježati, već trasirati autocestu prema centru kao što je trasirana Dalmatina. Nije sramota biti ne u središtu, kazao je Stjepan Blažetin, i biti te pisati na rubu, ali treba nastojati ući u središte, u književne časopise, u književni sustav, dospjeti do čitatelja knjigom.

Prirodni put je inkorporacija u cjelokupnu hrvatsku književnost, što ide veoma sporo, ali naziru se različiti pomaci. Kada i književnost Hrvata u Mađarskoj uđe u povijest hrvatske književnosti, uđe u čitanke i školske udžbenike, onda smo svoj posao odradili, zaključio je Stjepan Blažetin. Višesatni dijalog pokazao je potrebu suradnje književnika iz matične domovine s književnicima hrvatskih manjina. Održavanje Susreta financijski su pomogli: Društvo Hrvata iz Koljnofa, Koljnofsko hrvatsko društvo, Javna zaklada za nacionalne i etničke manjine u Mađarskoj, Hrvatska samouprava Đursko-mošonsko-šopronske županije.

Gradišće

prez vina
i
hrvatskoga sina
bila bi
pustina

Jurica Čenar

Branka Pavić Blažetin

U Budimpešti osnovana Udruga hrvatskih umirovljenika u Mađarskoj

Na prvome skupu hrvatskih umirovljenika, u srijedu, 27. studenog, u Croaticinoj vijećnici okupilo se tridesetak hrvatskih umirovljenika iz Budimpešte i njene okolice. Poticatelji utemeljenja Kluba ili Udruge poslali su pedesetak poziva, ali su se ugodno iznenadili velikom broju odaziva.

Predsjednica Udruge hrvatskih umirovljenika u Mađarskoj, Katarina Gubinski Takač

Prije mnogo godina u glavnome gradu Mađarske, u Hrvatskome klubu često se sastajala i družila mala skupina ljudi. No međuvremeno klub je zatvoren, i tako je nestalo i mjesto za susretanja. Iako se od čelnika krovnih organizacija Hrvata u Mađarskoj tražila prostorija, ona ipak nije se našla. Potom se razmišljalo da se druže nakon mise na hrvatskom jeziku, a u te svrhe da se traži mjesto u petom okrugu, ali unajmljivanje prostorije činilo se preskupim. Hrvatskim umirovljenicima izašao je ususret ravnatelj Croatice Čaba Horvath i početkom godine ponudio im mogućnost sastajanja u klupskoj prostoriji te ustanove. I tako, 1. lipnja, sastali su se pokretači utemeljenja Udruge, te na sastanku za predsjednicu izabrali Katarinu Gubinski Takač, za dopredsjednike Marka Dekića i Stipana Vujića, a za blagajnika Lajoša Škrapića, dogovorili se o daljnjem djelovanju Udruge te o datumu njezina prvoga skupa.

Dana 27. studenog okupili su se umirovljeni profesori, odgajatelji, liječnici, novinari i ini djelatnici, većina njih još uvijek aktivno sudjeluje u javnom, kulturnom životu naše zajednice, pa su mnogi članovi budimpeštanskih hrvatskih samouprava. Na narečenom sastanku nazočne je pozdravila predsjednica Katarina Gubinski Takač i u polušali izjavila kako je velik broj odaziva ujedno i dokaz da nazočni nisu u mirovini te

naglasila kako ne bi se prihvatila vodstva društva kad pokraj sebe ne bi imala „pogače“, g. Dekića s višegodišnjim iskustvom i g. Vujića sa širokim krugom poznavanja.

I kako bi se razbila „službena“ atmosfera sastanka, gđa Takač je pročitala svoje stihove s naslovom „Moja baka, od jutra do mraka“, a potom g. Škrapić svoju pjesmu „Majsko jutro“ iz zbirke poezije Obračun. Skup je pozdravio i domaćin, ravnatelj Croatice Čaba Horvath, istaknuvši kako su vrata ustanove za svakoga otvorena jer se samo tako može govoriti o hrvatskome kulturnom središtu, te ga veseli kako će se u Croaticinoj zgradi utemeljiti Udruga hrvatskih umirovljenika u Mađarskoj. Potom su nazočni potpisali imenik, prihvatili da godišnja članarina Udruge bude iznos od šeststo forinti, što su na licu mjesta i uplatili, te izglasovali temeljni dokument Udruge. Društvo se želi registrirati kod Glavnogradskog suda i iduće godine putem natječaja sufinancirati svoje djelovanje. U opuštenu atmosferu dogovaralo se o međusobnom druženju te kako će se sastajati mjesečno svake treće srijede i, naravno, o programima.

Proslavit će imendane, rođendane, godišnjice, a za tu prigodu ispeći će kolače, pogačice, organizirati razne sadržaje, primjerice u studenom zajedno s Hrvatskom manjinskom samoupravom na Majdana predstavljanje knjige o Bunjevcima i Šokcima, predavanja Nikole Benčića, Ante Sekulića, u prosincu će velečasni Arpad Horvat govoriti o Svetoj Zemlji, o Betlehemu, a 5. prosinca nakon mise na hrvatskom jeziku u crkvi Sv. Mihovila božićni koncert izvest će HKDU Željezničar iz Osijeka, ali naći će vrijeme i za igranje šaha, kartanje ili društvene igre. Jer itekako je potrebna organizacija pod čijim se okriljem s vremena na vrijeme mogu sastajati. I, kako za naš tjednik reče Magda Molnar, potrebna su druženja, zajednička putovanja, posjeti hrvatskim kazališnim predstavama, izložbama, predstavljanjima knjiga. Članovi Udruge ili Kluba pak rado očekuju na svoje priredbe ili u članstvo i druge hrvatske umirovljenike iz Mađarske.

Bilo je lijepo vidjeti sretna, nasmijana lica kako uz kapljicu rakije, zalogaj pogačice bezbrižno pričaju o zajedničkim uspomenama, događanjima ili o svojoj obitelji. Hrvatski umirovljenici u Budimpešti, poput naše hrvatske zajednice u Mađarskoj, žive raštrkano u velegradu, i nemojmo zaboraviti: u samoći brže se stari.

Kristina Goher

SURDUKINJ – Kako nas je obavijestio predsjednik Mišo Ferkov, Hrvatska manjinska samouprava sela Surdukinja u petak, 26. studenoga, s početkom u 19 sati, u okviru Hrvatske večeri, svojevrsnoga blagdana, organizira godišnje okupljanje mjesne hrvatske zajednice. Očekuje se odaziv pedesetak mještana, koje će pogostiti večerom, a priredba će proteći u druženju. Istoga dana održat će i javnu tribinu Hrvatske samouprave koja će se upriličiti prijepodne s početkom u 9.30 u načelničkom uredu. Sljedeću priredbu imat će 20. veljače 2011. godine, kada će prirediti tradicionalni Šokački bal na kojem će svirati TS «Orašje». Tradicionalna im je priredba i Hrvatski dan koji se organizira svake godine posljednje lipanjske subote.

STARI GRAD – Hrvatska manjinska samouprava dotičnoga grada Vas srdačno poziva na adventski svečani sastanak 4. decembra, u subotu. U mošonskom zajedničkom domu „Bijeli konj“ program će se začeti u 15.30, pri kom nastupaju kemljanski učenici, jačkarni zbor Mali Dunaj iz Kemlje, Kolo Slavuj iz Beča, ženski zbor Ljubičica iz Petrovoga Sela, Bizonjski tamburaši, KUD Konoplje iz Kemlje ter starogradski jačkarni zbor i tamburaši.

GORNJI ČETAR – Seoska crikva Sv. Mikule u minuli mjeseci je stala pod nutarnjom obnovom. Stijene su novofarbane, klupi su nove, i cijela strujna konstrukcija je obnovljena. Hvalodavanje i blagosavljanje obnovljene crikve će biti 5. decembra, u nedilju. Svetu mašu, ka će se začeti u 8.45 uri, celebrira sambotelski biskup dr. András Veres.

HRVATSKI ŽIDAN – U organizaciji Društva veteranov u Željeznoj županiji (domobrani, topniki, naoružane snage) ter Crikvene stolice, u čast Sv. Barbare u Hrvatskom Židanu se priređuje spomendan 2. decembra, u četvrtak. Zaštitnica topništva i rudarov ima svoj kip u parku spomenikov kod kapele Peruške Marije, međutim jur četvrto ljetno će se vijenci spominka položiti kod spomenika palih junakov u I. i II. svitskom boju. Za svetom mašom, ka se začme u židanskoj crikvi u 15 uri ter ju celebrira mjesni farnik Štefan Dumović, sv svi pozvani na agape u Starački dom.

KANIŽA – Hrvatska manjinska samouprava, već po tradiciji, organizira zajedničko pripremanje na božićne blagdane. Prije prve nedjelje došašća priređuje izradu adventskih vijenaca, 26. prosinca u prostorijama Kuće „Vasember“ od 15 sati. Zainteresirani će se moći upoznati s najsvremenijim tehnikama izrade adventskih aranžmana.

Dvajset ljet u službi koljnofskih Hrvatov

Dr. Franjo Pajrić je prikleo spomenicu od predsjednika Društva Franja Grubića u zahvali dugoljetnoga rada

Marija Grubić je takaj istaknuta i nagradjena za mnogoljetno djelovanje

Bivši predsjednik Društva Franjo Pajrić se je vratio u daleku prošlost, na sam početak djelovanja u održavanju jezika, kulture i tradicij

Zagrebački profesor Djuro Vidmarović u pozdravni riči nije mogao zatajiti svoju ljubav prema Koljnofu i njegovom stanovničtvu

Prvoga vikenda ovoga miseca u Koljnofu je bilo zvanaredno gusto. Nisu se ovde strefili samo hrvatski književnici s Gradišćem, nego se je slavilo narodno glazbalo i 35-ljetno glušanje tambure u ovom naselju, ko je pak skupasabralo toliko sviračev u ovom jednom selu da svi skupa ne bi ni stali na cijelu pozornicu kulturnoga doma, ka pak gor nij mala. U nedilju, 7. novembra, otpodne Koljnofsko hrvatsko društvo je svečevalo svoju dvajsetu obljetnicu osnivanja. Ovo Društvo je med prvimi manjinskim civilnim organizacijami u cijeloj državi koje je utemeljeno 23. aprila 1990. ljeta. Za svojega prethodnika smatra Hrvatski klub, rođeni 1972. ljeta, pod velikom kontrolom ondašnje komunističke vlasti. Prvi sastanki su sazvani pod peljanjem učitelja Franja Pajrića, ki je u tu dob bio zadužen i za vodjenje kulturnoga doma. Zasluga Hrvatskoga kluba se skriva u tom da, suprot poteškoć i preprekov, mogao je osigurati uvjete za neprekidno djelovanje folklorne, jačkarne i tamburaške grupe ke su se jednako uspješno vratile domom sa županijskih i državnih kvalifikacijov. Hrvatski klub, a osobno i Franjo Pajrić st., zalagali su se za sudjelovanje sa sličnimi društvu, tako su uspostavljene veze sa Seljačkom slogom Buševac (1977), KUD-om Ivan Goran Kovačić iz Bibinja (1984) i sa

Seljačkim pjevačkim društvom „Podgorac“ Zagreb–Gračane (1986). Prijateljstvo, privatno, stručno povezivanje i suradnja sa spomenutimi društvu još i dandanas karakterizira koljnofski žitak i ne projde ljetu prez gostov ali gostovanja Koljnofcevu u matičnoj zemlji. Od 2001. ljeta Franjo Grubić je prikzeo predsjedništvo od svojega predaka i većputi je naglasio važnost gajenja običajev, narodnoga i kulturnoga blaga ter spašavanja hrvatskoga jezika u ovom teškom, asimilaciji posebno sklonom, vrimenu. Muška klapa, ženska klapa Golubice, različite i brojne formacije tamburaških sastavov, pred trimi ljeti znova osnovana folklorna grupa Koljnofsko kolo dokazuju: velik je broj onih aktivistov ki iz duše, za svoju radost i veselje drugih, kanu i moru nešto učiniti za dobrobit zajednice. Društvo ljeta dugo se uspješno natica za različite materijalne potpore, centralna društvena priredba je svako ljetu u Šopronu priredjeni Hrvatski bal koji je privlačan ne samo za civilnu nego i za političku sferu. Uza to što se svega moru zahvaliti domaćini ovomu društvu, to najbolje znaju sami koljnofski Hrvati za ke dva desetljeća dugo djeluje ovo Društvo. S novinskim članki, pismi i fotografijami dokumentirani ljeti su u okviru izložbe prezentirali koliko su mjerodavna bila minula ljeta u koljnofskoj povijesti. Pred-

sjednik Društva Franjo Grubić u nabito punoj dvorani je pozdravio plenum ter prikdao rič Mišu Heppu, predsjedniku Hrvatske državne samouprave, ki je doputovao iz Petrovoga Sela, ter slično kot i tamošnjem kazalištarcem, i ovde je predsjedniku koljnofskim Hrvatom uručio odličje za dugoljetno djelovanje. U ime seoskoga kluba umirovljenikov je Emma Horváth-Tóth uputila čestitke za okrugli jubilej i mjesnim aktivistom je ujedno zaželjila još mnogo strpljenja, marljivosti i izdržljivosti za budućnost. Franjo Grubić je dodilio i spomenice Koljnofskoga hrvatskoga društva takovim članom prez kih ne bi mogli doživiti 20. obljetnicu, a to su bili bivši predsjednik Društva Franjo Pajrić st., Marija Grubić zadužena za financiju u Društvu, ter tamburaši, idejni oci mnogih predlogov Geza Völgyi i dr. Franjo Pajrić. U povijesnom osvrtu su se istaknuli Franjo Pajrić i prof. Djuro Vidmarović, čiju odanost gradišćanskoj grani jur zdavno poznajemo. Uz Tamburaški orkestar „Mihovil Naković“, pod peljanjem Inge Klemenšić, predstavio se je i mjesni folklorni ansambl s medjimurskom koreografijom. Graničari iz Fileža, Veseli Gradišćanci iz Unde, koljnofska klapa Golubice ter Koljnofski tamburaši svojim su doprinosom još polipšali svečane trenutke.

-Tiho-

Domaći folklorni ansambl „Koljnofsko kolo“

Med gosti su sidili i pozvaniki iz Hrvatske i Austrije

Lijepa naša

Dana 11. listopada 11. razred Hrvatske škole Miroslava Krležę dobio je do 15. listopada „hrvatsko državljanstvo”. U 8 sati krenuo je naš autobus iz Pečuha u Gyékényes. Nisu se svi moji razredni drugovi ukrcali u Pečuhu, bilo je nekoliko Pomuraca kojima je lakše bilo doći do Gyékényesa. Ondje smo svi potražili putovnice i osobne kartice, i sjeli na vlak. Stigavši u Zagreb, svi smo dobili jednog domaćina, ima tko se već prije dogovorio (Blaško, ER-G i ja) pa su oni znali kod koga će biti. Kad smo se svi podijelili, krenuli smo prema svojim domaćinima. Bili smo podijeljeni na grupice, dakle nismo se uvijek svi vidali, bilo je društvo onih domaćina koji će maturirati, u tom društvu su bili: ER-G, Blaško, Marcell, Zsombor, Tvrtko, Marko i ja, a ostali su bili kod gimnazijalca koji, slično nama, pohađaju 3. razred gimnazije. Tako da to smo žalili da svi domaćini nisu pripadali istom prijateljskom društvu. Mi smo se odmah prvi dan sreli sa svojim društvom, kod Ines smo dobili večeru. Ines je bila ER-G-ova domaćica.

Nakon toga smo otišli na biljar i bili smo tamo do ponoći. Sutradan sam bio na satu matematike u društvu ER-G-a i Blaška, a nakon sata matematike smo otišli Karlu (on je bio Blaškov domaćin) i igrali smo na Playstationu FIFA2010. Karlov tata je spremio malom društvu ručak, a zatim smo krenuli u grad, imali smo dogovoren termin. Pogledali smo stari Zagreb, vidjeli crkvu Sv. Marka, kip Dore Krupić, kip Antuna Gustava Matoša... itd. Nakon toga smo otišli na tulum k Stelli (kod nje je spavao Tvrtko). Ja sam stigao kući s Marijom (kod nje sam ja spavao) oko pola četiri ujutro. Sutradan sam ustao u 7 sati, okupao se i krenuli smo u školu na autobusu, išli

smo u Trsat i Opatiju. U Trsatu smo pogledali hodočasno mjesto, a u Opatiji smo dobili slobodno vrijeme, neki iz razreda smo već bili u tom gradu još pred polazak u prvi razred gimnazije. Onda smo u Opatiji sakrili čep u jedan kamen, sad smo ga opet našli, i vratili ga ponovno u kamen s obećanjem kako ćemo ga na maturalcu izvaditi. Kad smo se vratili u Zagreb, bili smo tako umorni da smo svi išli kući spavati. U četvrtak smo išli na zajednički ručak, a zatim u Muzej grada Zagreba. Muzej je bio savršen, mislim da se svima jako sviđao. Nakon toga svi smo skoknuli doma, „fakat” brzo smo se spremili za kazalište, bilo je nekih koji su izgledali onako „žnj”. U kazalištu smo pogledali izvrsnu komediju, svi smo pucali od smijeha. Kad je predstava završila, zajednički smo krenuli u diskač, bili smo u Roku na Dalmatinskoj večeri, fenomenalno smo se osjećali, u noći smo krenuli kućama devetero u jednom autu (Karlov tata je došao po nas). Došao je i zadnji dan, svi smo tiho krenuli na zadnji zajednički ručak na ćevape, nisu bili tako ukusni kao na početku tjedna... I stigli polako i do Tomislavova trga, na kolodvoru su slijedila teška oproštanja od novostečenih prijatelja. Sjeli smo na vlak i s doživljajima krenuli nazad u „panonske ravni”.

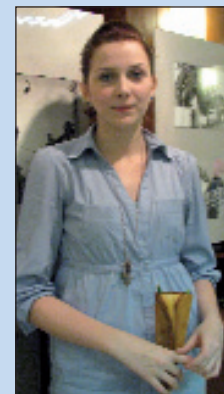
Vjekoslav Blažetin

Obavijest

„REŠETARAČKI SUSRET PJESNIKA” Rešetari objavljuje Natječaj za III. Zbornik pjesama mladih hrvatskih pjesnika koji žive u iseljeništvu i mladih članova Književne sekcije „2 9 2” KLD „Rešetari” iz Rešetara. Autori trebaju biti mlađi od 18 godina. Svaki pjesnik može sudjelovati s tri pjesme. One trebaju biti pisane standardnim hrvatskim književnim jezikom ili dijalektom hrvatskoga jezika kojim se govori u kraju gdje živi pjesnik. Pisati ih treba na računalu i dostaviti na e-mail adresu ili pisaćim strojem na papiru A4 formata. Broj objavljenih pjesama u zbirci je 50, a isključivo ovisi o kvaliteti dostavljenih pjesama. Radovi koji svojom kvalitetom ne zadovolje postavljeni kriterij neće biti objavljeni. Radovi prispjeli na natječaj neće biti vraćeni. Uz pjesme svaki autor treba poslati svoje podatke (godinu rođenja, školu koju pohađa, adresu stanovanja). Svoje radove slati na adresu: KLD „REŠETARI” Vladimira Nazora 30, 35 403 Rešetari, Hrvatska najkasnije do 15. veljače ili na e-mail: devillaivan@gmail.com.

Mlada slikarica

U Mini galeriji Hrvatskoga kluba Augusta Senoe 10. studenoga otvorena je prva samostalna izložba mlade slikarice, srednjoškolke Jadranke Gyöngyös iz Pečuha. Izložbu je biranim riječima otvorila generalna konzulica Ljiljana Pancirov, a nazočnima se

obratio i voditelj Hrvatskoga kluba Mišo Šarošac. Izložba se može posjetiti do 26. studenoga svaki radni dan od 12 do 17 sati. Priredbu je poduprla Javna zaklada za nacionalne i etničke manjine u Mađarskoj. Rad Jadranke Gyöngyös prvi put je predstavljen hrvatskoj javnosti u Mađarskoj lani u Hrvatskom kalendaru 2010 kojeg izdaje naklada Croatica, a uređuje Branka Pavić Blažetin. Mlada nadarena djevojka ocrtala je za potrebe kalendara Hrvatskog kalendara 12 mjeseci u tematskim crtežima.

Olimpijada kulture Osijek u Pečuhu

Projekt Olimpijade kulture bit će predstavljen u Pečuhu, ovogodišnjoj europskoj prijestolnici kulture 29. studenog u Hrvatskom kazalištu Pečuh. Nazočni će biti brojni uglednici i novinari iz Pečuha i Baranjske županije. Program i nastup podupire i Generalni konzulat Republike Hrvatske u Pečuhu. U pečuškome Hrvatskom kazalištu početak događanja je u 18 sati. Iz programa: László Tam (Pečuh) – film o „Kulturnom autobusu” (etapni projekt pripreme iz 2009. g.); P. Weisz (Zagreb), autor projekta – o „Olimpijadi kulture”; Enes Kišević (Zagreb) – poezija; Vivien Galletta (Rijeka) i Voljen Grbac (Rijeka) – glazbeni nastup („Na portalu od sudbine”, duet; „Staduni”, Vivien; „Suza za zagorske brege“, Voljen; „Dojdi”, Vivien; „Neka cijeli svijet“ (Jalta), duet; „Con te partiro”, duet); In memoriam Vesni Parun – recital, tri pjesme, Jasminka Paunović (Osijek), uz glazbenu pratnju Zlatka Barača (Osijek); Stanka – razgled izložbe keramike Bojane Švertasek i slika P. Weisza (Zagreb); Kazališna predstava „Veliki svjetski teatar”, Pedro Calderon de la Barca, u izvedbi Enesa Kiševića (Zagreb) i Jasmina Novljakovića (Sisak).

BUDIMPEŠTA – Hrvatska manjinska samouprava XII. okruga u subotu, 27. studenoga, s početkom u 16 sati, u zgradi Okružne samouprave (Böszörményi út 23–25) priređuje javnu tribinu i hrvatsku kulturnu večer. Nakon izvješća o četverogodišnjem radu slijedi kulturni program sa sudjelovanjem gostiju iz Petrovoga Sela, Pjevačkog zbora Ljubičića, KUD-a Gradišća i sastava Pinkica.

VRŠENDA – Kulturna i vjerska udruga šokačkih Hrvata u Vršendi te Hrvatska manjinska samouprava sela Vršende 27. studenoga s početkom u 14 sati priređuju tradicionalno godišnje šokačko sijelo u mjesnom domu kulture, u sklopu kojega će se dati i izvješće o radu Udruge i samouprave u tekućoj godini, razgovarat će se o planovima za 2011. godinu, a nakon ozbiljnih razgovora slijedi druženje uz glazbu Orkestra Orašje i večera za sudionike sijela.

PEČUH – Orkestar Vizin iz Pečuha prijavio se na natjecanje za otkrivanje talenata FolkBeats koje se odvija u dvije kategorije; kategorija izvorne narodne i kategorija svjetske glazbe. Glazbeni materijal koji je poslao Orkestar Vizin na natjecanje može se poslušati na internetskoj adresi: http://articles.portnetwork.com/folkbeats/index/index/service_left/260/service_right/261. Na istoj adresi možete i glasovati za ove mlade nadarene hrvatske svirce i istraživače. Prijave natjecatelja primaju se do 30. studenoga, a glasovati se može od 1. prosinca. U obadvije kategorije dodjeljuju se i nagrade publike, i u kategoriji izvorne narodne i u kategoriji svjetske glazbe.

Gradišćanski načelnici većinom Hrvati

Promjene jedino u Petrovom Selu i Prisiki

U Petrovom Selu je Mikloša Kohuta izminuo u poglavarstvu Viktor Kohut

Janoš Grüll je novi načelnik Prisike

Franjo Guzmčić je i nadalje liktar Unde

Franjo Grubić je u drugom ciklusu načelnik Koljnofa, a najnovije i zastupnik u skupštini Jursko-mošonsko-šopronske županije

U Gradišću poslije lokalnih i manjinskih izborov većinom su ostali i nadalje Hrvati na funkciji načelnika naših sel.

U Bizonji Hrvat Robert Kammerhofer je bio jedini kandidat za načelnika, on je pred kratkim započeo jur drugi ciklus u poglavarstvu, a uza to je i izabran za predsjednika mjesne Hrvatske manjinske samouprave. U Kemlji uz dosadašnju načelnicu Zsuzsannu Balsay su se ganuli još trimi (Gizella Eller, Fabian Frank i Kalman Mikloš Nagy), ali je 43,65% biračev izglasalo povjerenje „staroj” načelnici. U Vedešinu isto tako ostaje István Kovács za poglavara, kot i u susjednom Umoku Atila Horvat.

Atila Horvat i nadalje je liktar Umoka

U Koljnofu je jur svoj drugi mandat započeo Franjo Grubić kot poglavar, a ljetos je zašao na listu FIDESZ-a i u županijsku skupšćinu ter je postao predsjednik Odbora za manjinske posle.

Na Undi Franjo Guzmčić rikta dalje seoske posle, bio je jedini kandidat za ovu funkciju. U Prisiki Hrvat Janoš Grüll je zamijenio Gyulu Orbána na poziciji liktara, i on je već rutinirani peljač pokidob je bio i prlje na čelu sela. U Hrvatskom Židanu u treći svoj ciklus načelničtva je stupio Štefan Krizmanić, a ujedno je i predsjednik mjesne Hrvatske manjinske samouprave. U Plajgoru Vince Hergović nastavlja svoje posle na čelu sela, a ljetos je u njegovu ruku zašlo i peljanje Hrvatske manjinske samouprave najmanjega gradišćanskoga sela. U Nardi Kristina Glavanić je ostala „na vlasti” kot najmladja načelnica naše regije, a u Gornjem Četaru Attila Kratochwill je pobijedio na izbori.

U Hrvatski Šica i načelnik i predsjednik Hrvatske manjinske samouprave je nadalje László Kovács. U Petrovom Selu je od Mikloša Kohuta, ki je osam ljet stao na čelu ovoga sela, njegov rođak Viktor Kohut prikzeo peljanje naselja.

Bivši načelnik je dobio 312 glasov (48,60%) dokle je Viktor Kohut sa 330 glasov (51,40%) postao novi peljač hrvatske jake tvrdjave u južnom Gradišću.

-Tiho-

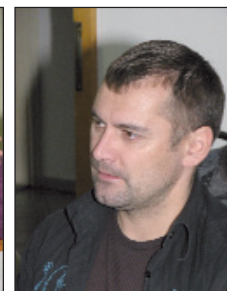
Vince Hergović je načelnik i predsjednik HMS-a u Plajgoru

Štefan Krizmanić na čelu Hrvatskoga Židana i predsjednikuje HMS-u u rodnom mu selu

Nardanka Kristina Glavanić je i nadalje najmladja načelnica Gradišća

Robert Kammerhofer, načelnik i predsjednik HMS-a u Bizonji

Svečanost mađarske znanosti u Baji

Znanstveni skup „Znanost bez granica” na Visokoj školi Józsefa Eötvösa

U organizaciji Visoke škole Józsefa Eötvösa u Baji, 9–10. studenog u okviru Svečanosti mađarske znanosti priređen je međunarodni znanstveni skup na temu „Znanost bez granica”. Nakon otvorenja, koje je upriličeno 9. studenog u Konferencijskoj dvorani na Tehničkom i ekonomskom fakultetu, održana je plenarna sjednica. Rad znanstvenoga skupa u popodnevnom satima nastavljen je u pet sekcija. Pod predsjedanjem profesora Živka Gorjanca, voditelja hrvatskog odjela na Visokoj školi, održan je niz raznovrsnih predavanja u hrvatskoj sekciji.

Kako nas je uz ostalo podsjetio profesor Gorjanac, 3. studenog, dan kada je 1825. godine István Széchenyi godišnji prihod svojih imanja darovao za utemeljenje Društva mađarske znanosti, omogućivši time osnivanje Mađarske akademije znanosti, Parlament je zakonom iz 2003. godine proglasio Svečanošću mađarske znanosti. Visoka škola u Baji od samih početaka priključila se proslavi mađarske znanosti organiziranjem znanstvenoga skupa, a unutar toga i održavanjem međunarodne sekcije. Budući da su prijašnjih godina imali goste predavače iz Zagreba, Osijeka i Čakovca, a bilo ih je i iz Splita, pokrenuli su i hrvatsku sekciju.

Na znanstvenome skupu ove godine sudjelovali su predavači s Učiteljskog fakulteta iz Čakovca i Filozofskog fakulteta iz Zagreba, zbog nekih razloga Osječani se ovaj put nisu odazvali, a ni Splitsani zbog velike udaljenosti. Od ukupno 13 pozvanih, odazvalo se deset predavača. Premda smo navikli na pedagoške teme, ove je godine bilo bitno različitih tema. Umjesto posebne književne i jezične te prirodoslovne sekcije, zbog malog broja predavača sve je održano u okviru jedne zajedničke sekcije, što je bilo vrlo zanimljivo za sve sudionike. Osim sudionika rad hrvatske sekcije pratilo je i nekoliko studenata, ali i ljubitelja hrvatske riječi, pa i znanosti. Svojom nazočnošću skup je uveličala i predsjednica Bačkog ogranka Saveza Hrvata u Mađarskoj, te novinar Hrvatskoga glasnika, tjednika Hrvata u Mađarskoj.

Prvi dio hrvatske sekcije otvoren je predavanjem profesorice Sanje Vulić, pročelnice kroatologije na hrvatskim studijima u Zagrebu, predavanjem *O jeziku Aleksandra Komulovića*. Bivši lektor hrvatskoga jezika Davor Piskač izlagao je na temu *Metatekstualna struktura Matoševog putopisa „Ferije”*. Od gostiju s Učiteljskog fakulteta iz Čakovca Darinka Kiš Novak održala je predavanje s naslovom *Važnost ljekovitoga bilja Hrvatskog zagorja u očuvanju prirodne baštine*, čija je suautorica Tamara Ivančan, Ivana Nikolić *Struktura morfološkog prostora studentica u Čakovcu*, a Tea Pahić *Spolne i dobne razlike u učestalosti pojave straha od škole*.

U drugome dijelu Blaženka Filipan-Žiganić izlagala je na temu *Jezik struka na internetu s osvrtom na didaktičko-metodički diskurs*, anglist Vladimir Legac na engleskom jeziku *Familiarity of 15-years-old croatian primary school students of English as a foreign language with the Alizabethan age*, čija je suautorica Dunja Sabol. Profesori bajske visoke škole odabrali su domaće teme. Lektor hrvatskoga jezika Mario Berečić s predavanjem *Novije izdavaštvo u Baji* osvrnuo se, kako sam reče, na „izdavaštvo u Baji koje se krajem 20. stoljeća probudilo iz dubokog sna”, te naveo tri objelodanjene knjige u izdavanju Visoke škole: „Izbor iz suvremene hrvatske dječje poezije” (1995, udžbenika za studente, bivše lektorice Lahorke Škrtić), svoje zbirke proze pod naslovom „Željezna horda” (2004) i dijalektološkoga djela Živka Gorjanca „Hrvatski govor sela Santova”, također iz 2004. godine. Marija Kanižai izlaganjem na temu *Pripovijetka o pomurskim osobnim imenima* ukazala je na vezu između zamjene jezika i zamjene imena na primjeru svoje obitelji kroz naraštaje. Profesor Živko Gorjanac predstavio je jezične i sadržajne značajke hrvatskoga katoličkog izdanja *Hrvatski katolički časopis „Gospina krunica”, Split, 1896*.

Izlaganja znanstvenoga skupa i ove godine bit će objelodanjena u okviru znanstvenoga zbornika. Profesor Gorjanac smatra da je to velika podrška svima njima kada se u jednom mađarskom izdanju znatan dio stranica posvećuje znanstvenim izlaganjima na hrvatskom jeziku. Zbornik se dostavlja svakom izlagачu, ujedno i knjižnici, čime postaje dostupan studentima, profesorima i široj javnosti.

Dani mađarske znanosti u srijedu, 10. studenoga, završeni su znanstvenim izvješćima na polju filozofskih, tehničkih, prirodoslovnih i društvenih istraživanja, a svim sudionicima, među njima i onima hrvatske sekcije, darovan je Zbornik za 2009. godinu.

Sanja Vulić je kazala:

„Vrlo živa i konstruktivna rasprava iza svakoga dijela hrvatske sekcije, što je dokaz da smo se svi pozorno pratili. Makar i nismo svi profilirani na isti način, bilo je referata vrlo raznovrsnih i različitoga sadržaja, što je manje važno, a više da je

Hrvatsku sekciju svojim predavanjem o Aleksandru Komuloviću otvorila je profesorica Sanja Vulić iz Zagreba, do nje profesor Živko Gorjanac

svatko od nas naučio nešto novo” – ocijenila je ukratko Sanja Vulić, voditeljica kroatologije na hrvatskim studijima u Zagrebu, a na pitanje kako se unatoč raznovrsnim područjima i temama nakraju ipak sve vrte oko jezika, dodala je:

„Nijedna struka ne postoji bez jezika, čim raspravljate o nazivlju neke struke, automatski ste prešli na jezični teren.”

Za temu svoga predavanja odabrala je jezik Aleksandra Komulovića, o čemu ukratko reče:

„Aleksandar Komulović, Hrvat, Splitsanin, s kraja 16. i samoga početka 17. stoljeća. To je naime razdoblje kada on djeluje, kada on piše, to je doba kada je katolička obnova u jeku. To je doba, nakon što su papa Grgur XV. iza njega Urban VIII. odlučili da se ilirski, to jest hrvatski jezik uči na svim katoličkim katedrama u Europi, to je zapravo doba kada možemo reći da se ustanovljavaju kroatistike u Europi, a zapravo u svrhu zaštite tih naroda koji su tada bili najugroženiji bilo zbog turskih osvajanja bilo zbog protestantizma i nije slučajno što je posebna skrb posvećena Hrvatima i Poljacima među europskim narodima. Zapravo, možemo reći da na poticaj samog vrha Katoličke crkve počinje se razvijati zajednički književni jezik u modernom smislu za sve Hrvate.”

Kako očuvati i njegovati materinsku riječ kada se ona danas u dijaspori sve manje rabi u obitelji, Sanja Vulić slaže se i zaključuje da je najbitnija škola i nastava hrvatskoga jezika. «Nažalost, ono što ne možemo vratiti jest broj govornika. Broj govornika je mali, i vrlo ga malo možemo povećati, ali naša intelektualna elita, zaista, jest ta da se nađe slučajeva, i to sve više, gdje je u obitelji gotovo potpuno zapušten hrvatski jezik, bilo koji vid hrvatskoga jezika, nije sad bitno je li to dijalekt ili književni jezik, a da su, zapravo, mladi školujući se, razvijajući u nastavi ljubav prema hrvatskome jeziku i prema hrvatskome identitetu, došli do tog stupnja da su, zapravo, počeli taj jezik širiti.»

Blanka Vlašić najbolja atletičarka svijeta za 2010. godinu

Blanka Vlašić izabrana je za najbolju atletičarku svijeta za 2010. godinu po izboru Međunarodnog atletskog saveza. Ona je prvi put osvojila IAAF-ovu nagradu, koja joj je uručena u Monte Carlu, i to za sezonu u kojoj je postala svjetskom dvoranskom i europskom prvakinja, pobjednicom Dijamantne lige i najboljom atletičarkom Europe, te je pobijedila na 18 od 20 mitinga.

«Bila je to teška sezona u kojoj sam se borila s letvicom, protivnicima, ali i svojim malim demonima i slabostima. Jako sam sretna zbog nagrade i nastojat ću biti još bolja sljedeće sezone. Zbog toga ću prvi put preskočiti zimsku dvoransku sezonu kako bi se što bolje pripremila za izazove na otvorenome.»

Blanka Vlašić je dobila najviše glasova u konkurenciji jamajčanske sprinterice Veronica Campbell-Brown, Amerikanke Allyson Felix, britanske sedmobojke Jessica Ennis i kenijske srednjopružašice Milcah Chemos Cheywa.

U muškoj konkurenciji nagradu za najboljeg atletičara dobio je Kenijac David Rudisha.

Dvadesetjednogodišnji Rudisha također je prvi put osvojio nagradu za najboljeg atletičara na svijetu, a u ovoj sezoni je dvaput popravljao 13 godina stari svjetski rekord na 800 metara. Prvo je u kolovozu u Berlinu trčao dionicu za 1:41.09, a tjedan dana poslije u Rietiu za 1:41.01.

Blanka Vlašić jedna je od najpostojanijih atletičarki svih vremena: četiri puta najbolja hrvatska športašica, dvaput najbolja europska atletičarka, a od danas i najbolja atletičarka svijeta. Uz trofej tu je i nagrada od 100 tisuća američkih dolara.

Martinje u Martincima

Kao i svake godine 11. studenoga, u Martincima se slavi proštenje Svetog Martina, tako je to bilo i ove godine na Martinje. Na ovaj lijepi sunčani dan misa je počela u deset sati u mjesnoj crkvi, koja je bila puna vjernika, ne samo mještana nego i iz naše cijele Podravine. Vjeroučeni, ravnateljica škole, nastavnici, poglavari sela uljepšali su ovaj blagdan na misi koju je predvodio vlč. Zoltán Dohány iz Šikloša, a nazočni župnici bili su: vlč. Dezső Csoma, dekan iz Sigeta, vlč. Sándor Horváth iz Šeljina, vlč. Jozo Egri, dekan iz Vajslova (rodnom iz Martinaca), Gabriel Barić, đakon, i domaćin, mjesni župnik, vlč. Augustin Darnai. Čitanja su bila na mađarskom jeziku, a ostalo na hrvatskome. Na kraju mise vlč. Darnai uputio je tople riječi dekanu Egriju za njegov 60. rođendan, te mu zahvalio za službu Božju i za pomoć koju je dosada

pružao, i njegovim roditeljima za sve dobro. Poklonio mu je kalež iz Martinačke župe, govoreći: Neka ga ovaj kalež sjeća na rodno mjesto odakle je krenuo na ovaj put – u službu Božju. Kalež je uime Martinaca predala bilježnica Ema Solga Čerdi. Dekan Egri zahvalio je na lijepom daru i toplim riječima.

Nakon mise objed je bio priređen u Drava Agrou, a na stolu je bilo puno toga kao i uvijek na Martinje: guščeje meso, pečenke, sa sirom kolači, gibanice, pogačke, slatkiši, perkelt od divljači i, naravno, martinačko mlado vino.

U središtu sela bile su šatre gdje su se mogle kupiti igračke, medenjaci, pogačke i ruho. Svetog Martina, zaštitnika našega sela, molimo da nas i dalje čuva i štiti!

Jelka Gregeš

Arhiv ilustracija foto: Ivanje u Martincima

Miji Štandovaru nagrada Baranjske županije

Proslava Dana Baranjske županije petnaestu godinu zaredom započela je misom u pečuškoj katedrali. Nizom programa, 11. listopada, proslavljen je petnaesti put zaredom Dan Baranjske županije. U Ulici Papnövelde predsjednik Skupštine Baranjske županije János Hargitai u svečanim okvirima predao je građanima djelo kipara Antala Orbána Patrona Hungariae; otvorena je izložba pod nazivom „1000 godina državnosti – 1000 godina županijskog sustava” kako bi potom u vijećnici Županijske skupštine započeo svečani program Dana i dodjela priznanja. Među nagrađenima je Mijo Štandovar, predsjednik salantske Hrvatske samouprave, kojemu je dodijeljena ovogodišnja nagrada Baranjske županije Za nacionalne i etničke manjine. Svečanosti je uz brojne uglednike Županije i grada pribivala i generalna konzulica Ljiljana Pancirov te predsjednik HDS-a Mišo Hepp.

